

МИЛОВАН ВУЛОВИЋ

**СРПСКА СОЦИЈАЛ-ДЕМОКРАТСКА СТРАНКА У ЧАЧКУ
1903 – 1914**

(Хронологија важнијих догађаја – из Радничких новина)

Милован Вуловић
СЦГ 32000 Чачак
Мила Ивковића бр. 4

UDK: 329.14(497.11)

Српска социјал-демократска странка основана је 1903. године у Београду. Исте године у Чачку је формирано Радничко друштво, а већ следеће, 1904. године Месна организација Српске социјал-демократске странке, са Милетом Ђурчићем, обућарским радником као председником.

Раднички покрет у Чачку, као део радничког покрета Србије, пред Први светски рат бележи своје прве успехе у класној борби. Стварају се струковне синдикалне организације, истичу захтеви за побољшање положаја радника у чачанским радионицама, организују штрајкови, зборови и мајске демонстрације у циљу остварења тих права. Са класном борбом, у Чачку се поклања и велика пажња образовању радника. Тако се оснивају аналфабетски течајеви, радничка књижница и читаоница, РКУД „Абрашевић“ одржавају предавања, организује школа говорништва, вечерња партијска школа и др.

За овај рад углавном су коришћени извештаји из „Радничких новина“, као органа Српске социјал-демократске странке и као извора аутентичне грађе која се односи на Чачак. Пратећи борбу радника у Србији, оне доносе редовне прилоге о борби и животу радника Чачка. У њима сарађују радници са жељом да прикажу своју средину, да објасне свој положај да организују борбу за радничка права и скупе што већи број сабораца у својим организацијама. Интересантно је напомену-

ти да ни један члан Социјал-демократске странке Чачка није после Вуковарског конгреса прешао у комунистичку партију. Остали су верни својим социјал-демократским идејама и синдикалном организовању.

1903. ГОДИНА

29. мај

У свим градовима Србије приступило се оснивању радничких друштава која за циљ имају организовану борбу против капиталистичке експлоатације радничке класе. И радници Чачка одржали су збор на коме је формирано Чачанско радничко друштво. И поред тога што су послодавци покушали да претњама и другим методама спрече раднике, збор је био веома добро посећен. На збору су усвојена правила друштва и изабрана привремена управа: председник Ђока Берберовић, потпредседник Влада Вуксановић, благајник Радомир Ивановић, деловођа Милан Павловић и чланови управе Никола Илић, Теофил Васиљевић, Михаило Јовановић, Никола Деспотовић и Војислав Стефановић.

Збору су упутили поздравне телеграме радничка друштва из Београда, Ужица и Крагујевца.

Р.Н. бр. 31, од 11. јула

Почетак јула

Чачански радници са свог збора упутили су поздравни телеграм новоформираном нишком радничком друштву. Телеграм су потписали: Драгољуб Гагић, Лазар Деспотовић, Милан Павловић, Никола Илић, Светислав Јанковић, Влада Вуксановић, Милета Ђурчић, Радомир Ж. Ивановић, Велисав Јањић, Панта Кулиновић и Радоица Танасковић.

Р.Н. бр. 30, од 9. јула

14. јул

Чачанско радничко друштво је усвојило правила друштва.

Р.Н. бр. 63, 64, 65, од 5-13. новембра

Почетак јула

Са оснивањем Чачанског радничког друштва основан је и раднички хор. Хоровођа је био Аца Јовановић, учитељ у Миоковцима, ко-

ји је сваког дана долазио на бициклу да одржава пробе. Хор је учествовао на радничким забавама и сахранама.

Сећање Властимира Ђирковића, И.А. Чачак

Почетак јула

Чачански радници упутили су поздравни телеграм радничком збору у Крушевцу. Телеграм су потписали: Драгољуб Поповић, Младен Вукосављевић, Милан Павловић, Радомир Ивановић, Светомир Јанковић, Никола Атанацковић, Сретен Јовановић, Лазар Костић, радник лимарски, Владимир Миленковић, казанџија, Радомир Лукић, Сретен Милић, Богдан Гојковић, Петар Новаковић и Јован Петровић.

Р.Н. бр. 32, од 17. јула

Почетак јула

Чачански радници су упутили поздравни телеграм збору радника у Лесковцу: „Живела социјална демократија! Напредак организацији, слобода зове.

Драгољуб Гагић, Влада Вуксановић, Милан Павловић, Михаило Јовановић, Радомир Јовановић, Светолик Јанковић, Милета Ђурчић, Димитрије Стаменковић, ковач, Владимир Миленковић, Јован Петровић.“

Р.Н. бр. 32, од 17. јула

13. јул

Чачански радници су упутили поздравни телеграм радничком збору у Шапцу. Телеграм су потписали: Драгољуб Бојовић, Влада Вуксановић, Милан Војновић, Михаило Јовановић, Радомир Ивановић, Драгомир Миловановић, Светолик Јовановић, Радомир Илић, Јеремија Вујошевић, Радован Лукић, Сретен Милић, Раденко Солдатовић, Милосав Вучетић, Радомир Савовић и Јован Петровић.

Р.Н. бр. 32, од 17. јула

Средина јула

Чачанско радничко друштво, одмах по формирању, постало је члан Радничког савеза у Београду.

Р.Н. бр. 36, од 30. јула

Крај јула

Чачански радници упутили су поздравни телеграм збору радника у Пожаревцу:

„Организовани другови шаљу вам братски поздрав. Напред другови! Драгољуб Гагић, Милан Павловић, Радомир Ивановић, Светолик Јанковић, Никола Атанасковић, Стојић, Рад. Јовановић, Јован Петровић, Илија Делисавац.“

Р.Н. бр. 36, од 30. јула

Почетак августа

У Чачку је одржана прва ванредна скупштина Радничког друштва. Реферат на тему „Ко си, одакле си и куда ћеш?“ поднео је Драгољуб Миловановић. Реферат је обухватио лик социјалисте, развој социјалистичког покрета и његову улогу за напредак човечанства. После извештаја о раду привремене управе изабрана је стална управа у саставу: председник Влада Вуксановић, обућарски радник, потпредседник Милутин Николић, опанчарски радник, благајник Радомир Ивановић, абацијски радник, деловођа Никола Л. Деспотовић, кројачки радник, и чланови Радомир Савовић, терзија, Никола Илић, ткачки радник, Михаило Јовановић, столарски радник, Миљко Ђукић, кројачки радник, Теофило Васиљевић, браварски радник. У надзорни одбор су изабрани: Милета Ђурчић, опанчарски радник, Драгомир Јовановић, абацијски радник, Петар Новаковић, опанчарски радник, и Драгутин Станојловић, столарски радник. За кљижничара је изабран Милета Ђурчић.

Р.Н. бр. 42, од 15. августа

24. август

У присуству великог броја радника у Чачку је одржан окружни Социјалдемократски збор на коме је говорио Димитрије Туцовић. У своме говору Туцовић је објаснио програм Социјалдемократске странке, а затим говорио о потреби самосталне политичке борбе радничке класе, о монополу и порезима. Говор је завршио догађајима у Нишу.

На збору је једногласно донета резолуција:

„Многобројно посећен окружни социјалдемократски збор у Чачку, 24. августа 1903. год., најодсудније осуђује покушаје војске да протури свој ћеф у јавном животу српског народа.

Желећи као социјалдемократи да зајемчимо народу потпунију самосталност у решавању свију ствари, ми гледамо у потајним претњама војске помаљања зверских зуба милитаризма, који би хтео да врши средњовековно право јачега и на бајонетима да заснива војну диктатуру у земљи.

Као борци против свију судова реакције и самовлашћа, ми ћемо се одлучно борити и против незадовољних и напуштених војних старешина, који вођени заслепљеном себичношћу ометају политичко и културно развијање Србије као што су га многобројне солдатске реакционарне владе у прошлости ометале.“

Р.Н. бр. 47, од 2. септембра

Крај августа

Абацијски радници Чачка упутили су упозорење радницима који долазе да траже посао у Чачку, да се претходно јаве Радничком друштву, које ће радника упутити где да ступи на рад.

Р.Н. бр. 47, 2. септембар

8. септембар

На посланичким изборима за Српску социјалдемократску партију гласало је у Чачку 11 бирача.

Р.Н. бр. 72, од 15. септембра

Половина октобра

Чачанско радничко друштво примило је на поклон за своју читалоницу 55 књига од разних добротвора.

Р.Н. бр. 59, од 22. октобра

Крај октобра

На конгресу Социјалдемократске странке делегат радника Чачка био је Драгољуб Гагић, који је узео учешће у дискусији.

Р.Н. бр. 64, од 7. новембра

1904. ГОДИНА

Крај јануара

Радници на изградњи пута кроз Овчарско-кабларску клисуру радили су под веома тешким условима и уз ниске наднице. Међутим, и тако бедне наднице послодавци су покушавали да закину. Зато су 30 радника напустили рад и дошли у Чачак да траже исплату зараде. Предузимач Васа Гавровић, тадашњи председник општине, одбио је да радницима исплати поштено стечену зараду. Радници су упутили

жалбу окружном начелнику. Али, уместо да интервенише у корист радника, начелник је наредио радницима да одмах напусте град.

Р.Н. бр. 17, од 2. марта

Крај фебруара

Управа Чачанског радничког друштва упутила је жалбу начелнику округа рудничког на непоштовање закона о забрани отварања радњи недељом и празником. Међутим, окружни начелник није ништа предузео по жалби радника.

Р.Н. бр. 17, од 2. марта

4. април

Чачанско радничко друштво издало је саопштење да се због непристојног понашања према радницима јавно бојкотују следеће радње: хотел „Крен“ Милоша Главинића, кафана „Златибор“ браће Гавриловић, кафана „Занатлијска касина“ Светозара Василијевића, обућарска радња Јована Младеновића и берберска радња Мила Шуљагића. „Препоручујемо свима радницима да поменуте радње не посећују, нити у њима штогод пазарују“, писало је у саопштењу.

Р.Н. бр. 28, од 9. априла.

19. мај

Опанчарски радници Чачка обавештавају раднике преко „Радничких новина“ да се приликом тражења посла обрате Радничком друштву како би им они нашли запослење.

Р.Н. бр. 39, од 19. маја

Почетак јуна

Опанчарски радници Чачка заказали су збор у кафани „Слога“. Уз помоћ неколико пијаница, Ђорђе Обрадовић, газда опанчарски и кмет чачански, ометао је рад збора. Међутим, радници су мирно прешли у просторије Радничког друштва и успешно завршили збор на коме је формиран подбор опанчарских радника.

Р.Н. бр. 46, од 12. јуна

Јун

У Чачку је полиција ухапсила чланове штрајкачког одбора абаџијских радника. Шест радника кажњено је са по 16 дана зтвора, а других шест са 10 сати затвора.

„Раднички календар“ 1905.

Почетак јула

Абацијски радници Краљева сакупили су добровољни прилог и упутили својим друговима у Чачку који су водили штрајк.

Р.Н. бр. 55, од 10. јула

25. јул

У Чачку је одржан велики збор на коме је присуствовало преко 600 радника, међу којима и радници из Г. Милановца и већи број сељака из околних села. На збору је Борислав Миловановић говорио о организованом нападу полиције и војске на раднике у Крагујевцу и изразио солидарност радничке класе Чачка са друговима у Крагујевцу. Затим је Драгиша Васић говорио о појави социјалистичких идеја и радничком покрету Србије од времена Светозара Марковића.

После Васића, поново је дата реч Миловановићу. У говору, који је трајао преко два часа, Миловановић је изнео тежак положај радничке класе у Чачку и пролетаризованог сељака. На крају, збор је донео резолуцију у четири тачке. У резолуцији се изражава солидарност са одлуком београдских радника поводом крвавих догађаја у Крагујевцу, тражи заштита законитости и поштовање устава.

Збор је примио телеграме солидарности од радника из Лесковца, Ивањице, Пожаревца и Ужица.

Р.Н. бр. 62, од 4. августа

Крај јула

У Чачку је основан пододбор Савеза абацијских радника.

Р.Н. бр. 63, од 7. августа

Крај јула

Опанчарски радници Чачка ступили су у штрајк са захтевом за скраћење радног времена и повећање надница. Штрајк је трајао око 200 дана и завршио се половичним успехом. Послодавци су прихватили скраћење радног времена од 16 на 14 часова, док повећање наднице нису хтели да прихвате.

Р.Н. бр. 67, од 18. августа

3. август

У Чачку је основан пододбор Савеза металских радника и формирана привремена управа у саставу: Теофило Васиљевић, председ-

ник, Милан Костић, благајник, Јован Јовановић, секретар. За чланове управе изабрани су Лазар Костић и Живко Бурић, а надзорног одбора Младен Константиновић, Тодор Тодоровић и Медо Бузуровић.

Р.Н. бр. 70, од 28. августа

Почетак августа

У Чачку је основан пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника. За чланове управе изабрани су Милан Петаковић, Рајко Добросавац, Марко Павловић, Обрад Стојановић, Милан Селаковић, Милован Ристовић, Милован Кнежевић, Милован Обрадовић и Милош Радовановић. Пододбор је бројао око 20 чланова.

Сећања

Почетак августа

Када је завршен штрајк опанчарских и абацијских радника у Чачку, послодавци нису хтели да приме на рад чланове приређивачког одбора штрајка. На иницијативу Велисава Јањића, абацијског радника, формирана је радничка комуна. Чланови комуне су били: Радован Милетић, Богдан Гојковић, Чедомир Цвијовић, Драгиша Цвијовић, Војин Михајловић, Радомир Ивановић, Милета Ђурчић, Радомир Илић и Влада Ђорђевић. Комуна је имала и своја правила. Јањић је уложио своје имање у Атеници, које су чланови комуне заједнички обрађивали. Поред рада на имању, радници су основали заједничку радионицу у којој су радили када није имало посла на имању. Чланови комуне носили су иста одела, шешире, а хранили су се у заједничкој кухињи. Комуна је радила око годину дана, када се расформирала, а радници се вратили своме послу.

Сећања

16. август

У Чачку је умро Димитрије Ђукић, порезник, велики прегалац у формирању Српске социјалдемократске странке и почасни члан чачанског Радничког друштва. Био је делегат на Првом партијском конгресу и организатор радничког друштва у Паланци. Цео свој живот посветио је радничкој класи, упркос сталном полицијском терору.

У име месне партијске организације од покојника се опростио Борислав Миловановић, а у име Радничког друштва Велисав Јањић.

Р.Н. бр. 69, од 28. августа

23. август

Пододбор кожарско-прерађивачких радника у Чачку објавио је тарифу и предао послодавцима на потпис. Тарифа садржи цене рада за све услуге које обухвата ова делатност. Послодавци се обавезују да отказни рок буде најмање 10 дана и да на посао примају само организоване раднике.

Р.Н. бр. 75, од 15. септембра

5. септембар

На данашњи дан чачанска полиција је извршила безобзиран злочин над радничком класом. У кафани „Касапска касина“ мирно су седели Влада Вуксановић, обућарски радник, и председник пододбора социјалдемократске странке Михаило Јовановић, столарски радник. Изненада је у кафану упало шест пандура и без икаквог разлога почели су бесомучно да туку песницама и кундацима Вуксановића и Јовановића, док нису пали крвави и онесвешћени. Цео овај догађај равнодушно је посматрао кмет чачански.

Р.Н. бр. 75, од 15. септембра

Почетак септембра

Пододбор кожарско-прерађивачких радника у Чачку објавио је ценовник услуга за период од 23. августа 1904. до 21. августа 1905. године. Сваки послодавац, који прихвати ценовник, дужан је да поштује отказни рок, који не може бити мањи од 10 дана. Истог рока се морају придржавати и радници према мајсторима. Послодавци и радници који се не буду придржавали ценовника биће бојкотовани. Радници се могу примати искључиво преко пододбора кожарско-прерађивачких радника.

Р.Н. бр. 75, од 15. септембра

Крај октобра

У Чачку је формирана месна партијска организација Српске социјалдемократске странке. На оснивачкој скупштини, која је одржана у кафани „Цар Лазар“, изабрана је прва управа у саставу: председник Милета Ђурчић, опанчарски радник, секретар Иван Чоловић, типографски радник, и благајник Влада Ђорђевић, абацијски радник. За чланове управе изабрани су Ђока Стојановић, типографски радник, Ратко Пенезић, професор гимназије, и Ђорђе Протић, правник. Уписаних чланова било је преко 40.

Сећања

У Чачку је одржана скупштина пододбора Савеза металских радника на којој је изабрана управа која је заменила до тада привремену управу. Прву управу пододбора сачињавали су: председник Војислав Ерић, секретар Јеремија Ђирковић, благајник Радован Милетић. За чланове управе изабрани су Љубомир Чалуковић и Петар Пешић, а надзорног одбора Милан Бралушић, Филип Димитријевић и Медо Бузуровић. Пододбор је бројао око 20 чланова.

Сећања

1905. ГОДИНА

Почетак фебруара

У Чачку је одржан раднички збор који се изјаснио против предлога Закона о радњама и подржао резолуцију београдских радника.

Р.Н. бр. 13, од 10. фебруара

1. мај

Радници Чачка свечано су прославили Први мај, празник рада. Обучени у празнично одело са црвеним значкама и црвеним краватама, кренула је колона радника улицама града. На челу поворке виорила се велика радничка црвена застава. После демонстрација улицама града, одржан је митинг на Великој пијаци, на коме су говорили партијски и синдикални функционери. По подне је организован излет код Бељинске чесме, где су радници у песми и игри провели свој празник. Са радницима у прослави је учествовао у већи број сељака из околних села.

Уметнички програм су извели хор и оркестар РКУД „Абрашевић“ из Чачка.

Сећања

Почетак јуна

У Чачку је основан пододбор Савеза дрводељских радника и изабрана управа у саставу: Стеван Топаловић, председник, Драгутин Перић, секретар, Велимир Пештерац-Видојевић, благајник. У надзорни одбор изабрани су Михаило Јовановић и Радомир Лазовић.

Р.Н. бр. 50, од 11. јуна

31. јул

Партијска организација Чачка упутила је телеграм великом протестном радничком збору у Београду поводом полицијске забране

радничких штрајкова. У телеграму се даје подршка борби радничке класе за своја права.

Р.Н. бр. 66, од 6. августа 1905.

4. август

Пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника у Чачку одржао је седницу и извршио конституисање нове управе у саставу: председник Обрад Стојановић, секретар Ђорђе Петровић, благајник Илија Лазаревић. У надзорни одбор изабрани су Мића Лазаревић и Мирко Јовановић.

Р.Н. бр. 79, од 21. септембра

17. август

Месна партијска организација Чачка обавестила је раднике да врши упис нових чланова сваке суботе и недеље у својим просторијама кафане „Драгачевац“.

Р.Н. бр. 69, од 17. августа 1905.

11. септембар

Месна организација Социјалдемократске партије у Чачку одржала је збор на коме је расправљано о политичкој организацији, тумачењу програма и изабрана нова управа.

Р.Н. бр. 76, од 10. септембра

11. септембар

У присуству великог броја радника, у Чачку је одржан збор Месне партијске организације. Реферат о политичком значају организације поднео је Димитрије Гановић, док су Јован Панић, Драгутин Перић и Богдан Гојковић дали тумачење партијског програма. На збору је изабрана стална управа у саставу: председник Димитрије Гановић, ткачки радник, секретар Драгутин Перић, столарски радник, благајник Јова Панић, обућарски радник. За ревизоре су изабрани Милан Павловић, кројачки радник и Богдан Гојковић, абацијски радник.

Р.Н. бр. 79, од 21. септембра

17. септембар

Месна организација Социјалдемократске партије у Чачку обратила се апелом преко „Радничких новина“ организованим радницима да врате књиге које су узели на читање из библиотеке Радничког друштва.

Р.Н. бр. 78, од 17. септембра

Крај октобра

Радници Чачка одржали су протестни збор поводом предлога Закона о радњама. На збору је донета одлука да се предложени закон одбаци или измени у интересу радничке класе.

Р.Н. бр. 91, од 2. новембра

Почетак децембра

Месна партијска организација у Чачку одржала је седницу и конституисала нову управу: председник Милета Ђурчић, опанчарски радник, секретар Чеда Матијевић, абацијски радник, благајник Јован Панић, обућарски радник. За ревизоре су изабрани: Богдан Гојковић, абацијски радник, и Здравко Видаковић, опанчарски радник.

Р.Н. бр. 102, од 10. децембра

Почетак децембра

Столарски радник Миленко Новаковић из Чачка тужио је среског начелника Илију Николајевића због забране радничких зборова. Првостепени суд је, наравно, узео на одговорност радника због увреде среског начелника.

Р.Н. бр. 103, од 14. децембра

Крај године

Делегат на Конгресу синдиката, испред радника Чачка, био је Влада Ђорђевић, абацијски радник.

Сећања

Крај године

Месна партијска организација у Чачку је формирала Вечерњу партијску школу. Руководиоци и предавачи школе су били Милева Лазовић-Петковић, професор гимназије, Ратко Пенезић, професор гимназије, Ђорђе Протић, правник, и Таса Петковић, монополски чиновник. Часови су одржавани у партијској просторији кафане „Цар Лазар“, а школу је похађало око 20 радника, међу којима је било и ученика гимназије. Предавања су држана једном недељно, а следећи пут одржавана је консултација. Школа је трајала три године.

Сећања

1906. ГОДИНА

Почетак јануара

Поводом преране смрти Радована Драговића, једног од оснивача Српске социјалдемократске странке, чачански радници упутили су телеграм следеће садржине: „Смрт Радована Драговића оплакују организовани пролетери, говорећи један другоме да га жале зато што је био у радничком покрету, најбољи раднички организатор, обећавајући да ће се одужити неумрлом Драговићу само тада, када буду продужили борбу оданде где је он стао, стално корачајући пролетерском идеалу.

Секретар
Чеда В. Матијевић

За месну организацију
Председник
Милета Ђурчић“
Р.Н. бр. 3, од 7. јануара

Почетак јануара

У Чачку је основано повереништво металских радника. За председника је изабран Владимир Миленковић, казанцијски радник.

Р.Н. бр. 4, од 10. јануара

15. јануар

Пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника у Чачку одржао је своју годишњу скупштину и изабрао нову управу у саставу: председник Милош Радовановић, благајник Мирко Јовановић, секретар Ђорђе Петровић, надзорници: Стеван Милошевић и Мита Свилачевић. За делегата на главној годишњој скупштини изабран је Мита Бироцки, обућарски радник из Београда.

Р. Н. бр. 17, од 9. фебруара

Фебруар

РКУД „Абрашевић“ из Чачка прредио је концерт у Гучи. На програму су биле песме и рецитације. Хор од преко 20 чланова отпевао је Марсељезу, „Морнари чили“, „Огрејала сјајна месечина“ и друге. Учесници концерта пешице су преко Јелице отишли у Гучу.

Сећања

13. март

Повереништво Савеза металских радника у Чачку одржало је збор радника на коме је основан нов пододбор и изабрана управа у са-

ставу: председник Владимир Миленковић, секретар Јеремија Ђирковић, благајник Властимир Ђирковић и надзорници Војислав Ерић и Љубомир Чолуковић.

Р. Н. бр. 35, од 21. марта

2. април

Металски радници Чачка упутили су IV конгресу Српске социјалдемократске странке поздравни телеграм:

„Придружујемо се вашем раду с узвиком: „Доле са трулом буржоазијом! Живела социјална револуција!“

Пододбор металских радника“

Р. Н. бр. 44, од 11. априла

2. април

Абацијски радници Чачка упутили су IV конгресу Српске социјалдемократске странке у Београду поздравни телеграм:

„На збору абацијских радника основасмо савезни пододбор. Са збора поздрављамо ваш рад узвикујући: Живело јединство радничког покрета, живела социјална револуција!

Председник збора Чеда В. Матијевић и сви абацијски радници“.

Р.Н. бр. 44, од 11. априла

2. април

На IV конгресу Српске социјалдемократске странке који је одржан од 2 – 4. априла у Београду, као делегат месне организације Чачка присуствовао је Јован Манојловић.

Р.Н. бр. 46, од 15. априла

Почетак априла

У Чачку је основан нов пододбор Савеза абацијских радника и конституисана управа: председник Тиосав Лазовић, секретар Чеда Матијевић, благајник Богић Богићевић и надзорни одбор Радомир Држић и Станоје Бојовић.

Р.Н. бр. 45, од 13. априла

Крај априла

Абацијски радници Чачка упозоравају раднике да не долазе у Чачак због посла, јер овде влада велика беспослица.

Р.Н. бр. 55, од 6. маја

1. мај

Радници Чачка прославили су свој празник обуставом рада. Поворка од преко 200 радника кретала се главним улицама града узвикујући пароле: „Доле са експлоатацијом“, „Доле са лажним апостолима и угњетачима радничким“, „Живели пролетери целог света“, „Живео Први мај“ и др. Затим је на Великој пијаци одржан велики митинг на коме је неколико радника одржало говоре на којима су истакли значај прославе Првог маја, о руској револуцији, потреби веће организованости радника итд. После митинга учесници прославе отишли су на излет у Лазовића парк.

Р.Н. бр. 54, од 4. маја
Р.Н. бр. 50, од 25. априла

Половина маја

Пододбор абацијских радника Чачка бојкотовао је Војимира Драгачевца, Драгомира Јовановића и Милоја Драгићевића, абацијске раднике, зато што вређају организоване раднике.

Р.Н. бр. 60, од 18. маја

13 јун

Бојкотовани абацијски радник Војимир Драгачевац, из Чачка, јавно се извинио организованим радницима за нанете увреде и изразио жељу да приступи организацији. Управа пододбора абацијских радника укинула је бојкот и Драгачевца примила у своју организацију.

Р.Н. бр. 75, од 22. јуна

Половина јуна

Организовани радници Чачка прикупили су новчани прилог од 8.50 динара као помоћ за београдске другове који су затворени после напада српских комита на београдске раднике.

Р.Н. бр. 75, од 22. јуна

Крај јуна

Месна организација Српске социјалдемократске странке у Чачку изабрала је нову управу: председник Милета Ђурчић, обућарски радник, потпредседник Богдан Гојковић, абацијски радник, благајник Војин Михаиловић, абацијски радник, и чланови Стеван Филиповић, обућарски радник, и Живко Икодиновић, опанчарски радник. За чланове

надзорног одбора изабрани су Ђорђе Стојановић, типографски радник, Радоје Јовановић, абацијски радник, и Вукојица Лазаревић, ковачки радник.

Р.Н. бр. 82, од 8. јуна

Почетак јула

Пододбор опанчарских радника у Чачку изабрао је нову управу у коју су ушли: председник Живко Икодиновић, потпредседник Владислав Јовановић, секретар Милан Јовановић а Средоје Николић и Милосав Божовић као чланови. У надзорни одбор изабрани су Стојан Смиљанић, Јеврем Јовановић и Младен Гајовић.

Р.Н. бр. 88, од 22. јула

Почетак јула

Пододбор опанчарских радника у Чачку објавио је бојкот против Светозара Ђекића, опанчарског радника, због грубог вређања организованих радника.

Р.Н. бр. 88, од 22. јула

9. јул

На иницијативу Српске социјалдемократске странке у целој Србији одржани су раднички зборови за признавање општег права гласа. Са збора одржаног у Чачку упућен је телеграм Главном одбору Српске социјалдемократске странке у Београду следеће садржине:

„Са збора и манифестација, придружени с вама пролетерима целе Србије, кличемо: демократија. Чачански радници.“

Р.Н. бр. 84, од 13. јула

17. јул

У Чачку је формирано синдикално веће. За председника је изабран Радоје Јовановић, абацијски радник, а за секретара Драгутин Перић, столарски радник.

Р.Н. бр. 98, од 15. августа

Крај јула

Радници на изградњи пута кроз Овчарско-кабларску клисуру ступили су у штрајк са захтевом за повећање надница и боље хигијенске услове становања. После дванаест дана штрајка радници су потпуно успели у својим захтевима.

Р.Н. бр. 96, од 10. августа

1. август

Преко 350 радника на изградњи тунела и бране за електричну централу у Овчарско-кабларској клисури ступили су у штрајк. Радници су одмах образовали штрајкачки одбор у саставу: Милан Николић, Адолф Зебнази, Дамо Луиђи, Антон Микић, Јовица Поповић, Милош Рашић, Борисав Церовић, Јаћим Димитријевић, Митар Цветановић, Димчо Величковић, Комбул Мио, Никола Никетић и Матија Микула. Као што се из састава одбора види, раднике је представљало више националности: Срби, Хрвати, Македонци, Црногорци и Италијани. У овом штрајку по први пут је дошла до изражаја радничка солидарност.

Радници су упутили захтев послодавцима у коме су захтевали да се исплата врши у новцу а не у тантузима, да се обезбеде бољи услови становања, да радно време у тунелу траје осам часова, да се повећа надница а прековемени рад двоструко плаћа, да се обезбеди бесплатно лечење радника, да се време проведено у штрајку исплати радницима, да се ниједан радник не може отпустити због учешћа у штрајку и да се 1. маја не ради. После 12 дана упорног штрајка, радници су се борили за своје захтеве.

Р.Н. бр. 94, од 5. августа

Р.Н. бр. 95, од 8. августа

Р.Н. бр. 96, од 10. августа

Почетак августа

Пододбор Савеза абацијских радника у Чачку изабрао је нову управу. За председника је изабран Станимир Бојовић, секретара Милета Достанић, за благајника Тиосав Лазовић, а за чланове Радоје М. Јовановић и Андрија Оцокољић. У надзорни одбор изабрани су: Бранислав Станковић за председника, а за чланове Рајко Молеровић и Драгољуб Марковић.

Р.Н. бр. 99, од 17. августа

Почетак августа

Металски радници запослени у казанцијској радионици Светозара Вељковића у Чачку закључили су веома повољну тарифу.

„Пододбор Савеза металских радника у Чачку закључио је са Светозаром Вељковићем, казанцијом, ову

т а р и ф у

1. Радња Светозара Вељковића обавезно упошљава организоване раднике које ће набављати преко пододбора Савеза металских радника.

2. Исплата се врши сваке суботе у 6 сати увече.
3. Радно време траје од 6 сати ујутру до 6 сати увече, са једним сатом за ручак и пола сата за доручак.
4. Минимална награда је два динара на дан.
5. Први мај сматра се за празник рада и не ради се.
6. Прековемени рад плаћа се дупло.
7. Обострани отказ 14 дана унапред.
8. Послодавац и радници обавезују се да ће се тачно придржавати ове тарифе.
9. Све спорове између радника и послодавца расправљаће пододбор Савеза металских радника.
10. Ова тарифа мора бити стављена на видно место у радионицу.
11. Радионица се мора сваког дана чистити и ветрити.
12. Послодавац је дужан набавити сат за радионицу.
13. Радници не смеју ноћевати нити ручавати у радионици.
14. Ова тарифа важи једну годину од дана потписивања.“

Р.Н. бр. 105, од 31. августа

7. август

Суд општине чачанске казнио је са два дана затвора Милету Ђурчића, председника Месне организације Српске социјалдемократске странке, зато што је, наводно, подстрекивао раднике у Овчару на штрајк.

Р.Н. бр. 98, од 15. августа

Р.Н. бр. 103, од 26. августа

Половина августа

Синдикално веће у Чачку објавило је бојкот касапске радње Петра Обрадовића зато што јавно вређа и напада организоване раднике.

Р.Н. бр. 103, од 26. августа

19. август

Према писању „Радничких новина“, на изградњи пута кроз Овчарско-кабларску клисуру за пет година рада је погинуло преко 50 радника а велики број радника остао неспособан за рад. До овако великог броја несрећних случајева долази у првом реду због слабе техничке опремљености градилишта. Послодавцима није интерес да

улажу средства у опрему, јер овако убирају далеко веће приходе на рачун експлоатације радничке класе.

Р.Н. бр. 100, од 19. августа

Почетак септембра

Пододбор Савеза опанчарских радника обавештава да је у Чачку велика беспослица, па се упозоравају радници да не долазе због тражења посла.

Р.Н. бр. 112, од 16. септембра

21. септембар

Пододбор Савеза металских радника у Чачку закључио је са послодавцима тарифу:

1. Радње браварских послодаваца обавезују се да ће посао давати само организованим радницима.

2. Раднике су дужни набављати преко пододбора Савеза металских радника у Чачку.

3. Радно време биће од 6 часова ујутру до 6 часова увече, за ручак пола сата и за ручак 1 сат одмора.

4. Исплата мора бити суботом у 6 сати увече.

5. Минимална надница 1,20 дин., а месечно 30 динара.

6. Отказ посла биће на 14 дана раније и с једне и с друге стране.

7. Празник рада је 1. мај по новом, кога се дана рад обуставља.

8. Послодавци су дужни у радионици набавити сат.

9. Радници морају бити тачни на послу.

10. Све спорове између послодавца и радника расправљаће управа пододбора металског.

11. Како радници тако и послодавци морају се тачно придржавати тарифе.

12. Ова тарифа важиће за једну годину од дана потписа, но важиће и за недеље, ако се другом не би заменила.

13. Ова тарифа се има ставити на видном месту у радионици.

Р.Н. бр. 114, од 21. септембра

24. септембар

Социјалистичка организација у Чачку одржала је протестни збор поводом расписа министра унутрашњих послова против радничких синдиката и штрајкова. На збору, који је био добро посећен, говорио је Ђорђе Стојановић, типографски радник.

Р.Н. бр. 121, од 7. октобра

30. септембар

Организовани радници Чачка одржали су у Пивари своје другарско вече.

Р.Н. бр. 117, од 28. септембра

6. октобар

На изградњи пута кроз Овчарско-кабларску клисуру дошло је, због слабог техничког обезбеђења, до запаљења цака са барутом. Том приликом страдало је пет радника који су добили тешке опекотине.

Р.Н. бр. 124, од 14. октобра

Половина новембра

Металски радници Чачка ступили су у штрајк захтевајући поштовање одредаба потписане тарифе. Нису познати ближи подаци о резултату штрајка.

Р.Н. бр. 142, од 25. новембра

28. новембар

Пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника у Чачку одржао је скупштину и изабрао управу у саставу: председник Милета Ђурчић, секретар Милан Селаковић и благајник Стеван Филиповић. За чланове надзорног одбора изабрани су Милан Петаковић и Влајко Стефановић.

Р.Н. бр. 145, од 2. децембра

Крај новембра

„Бројно стање организованих радника – чланова синдикалног већа у Чачку је следеће:

Пододбор абадијских радника: организованих 34, неорганизованих 6.

Пододбор опанчарских радника: организованих 36, неорганизованих 51.

Пододбор металских радника: организованих 28, неорганизованих 30.

Пододбор кожарско-прерађивачких радника: организованих 17, неорганизованих 10.

Пододбор дрводељских радника: организованих 7, неорганизованих 1.

Повереништво грађевинских радника: организованих 5.

Повереништво рударских радника на изградњи пута кроз Овчарско кабларску клисуру организованих 19.“

Р.Н. бр. 145, од 2. децембра

Почетак децембра

Пододбор металских радника Чачка објавио је бојкот против Светозара Вељовића, казанице, и Живка Бурића, казаницког радника, зато што су вређали и нападали организоване раднике.

Р.Н. бр. 147, од 13. децембра

11. децембар

У Чачку је преминуо Душан Димитријевић, студент прве године Техничког факултета, истакнути члан Клуба студената социјалдемократата.

Р.Н. бр. 148, од 14. децембра

Половина децембра

У Чачку је основано Радничко културно-уметничко друштво „Абрашевић“, које је имало хорску и уметничку групу. На оснивачкој скупштини изабрана је и управа друштва у саставу: председник Тодор Тодоровић, браварски радник, секретар Сава Стојановић, кројачки радник, благајник Војин Михаиловић, абацијски радник, архивар Јеремија Ђирковић. За чланове управе изабрани су: Живко Икодиновић, Милан Јовановић, опанчарски радници, Димитрије Гановић, Станимир Бојовић и Драгутин Перић, столарски радници. У надзорни одбор изабрани су: Чедомир Цвијовић, абацијски радник, као председник, а за чланове Владислав Јовановић, опанчарски радник, Петар Пешић, лимарски радник, Милан Селаковић, обућарски радник и Андреја Оцокољић. Хоровођа је био Александар Јанковић, учитељ, а једно време и Крста Тачев, учитељ, бугарски емигрант.

Р.Н. бр. 7, од 16. јануара 1907.

1907. ГОДИНА

Почетак јануара

РКУД „Абрашевић“ одржао је годишњу скупштину на којој је формиран хор и уметничка група. На истој скупштини изабрана је и

нова управа у саставу: председник Тодор Тодоровић, секретар Сава Стојановић, благајник Војин Михаиловић, архивар Јеремија Ћирковић и чланови: Живко Икодиновић, Милан Јовановић, Димитрије Гановић, Станимир Бојовић и Драгутин Перић. За председника надзорног одбора изабран је Чедомир Цвијовић, а за чланове Владисав Јовановић, Петар Пешић, Милан Селаковић и Андрија Оцокољић.

Р.Н. бр. 7, од 16. јануара

6. јануар

У чачанској болници преминуо је организовани радник, пореклом Италијан, коме су чачански радници организовали сахрану. Сандук је био покривен црвеним платном без крста и попа. Спровод кроз град је пратио хор „Абрашевића“. Ово је вероватно прва сахрана овако организована, што је изазвало велико интересовање грађана а негодовање попова.

Р.Н. бр. 16, од 6. фебруара

14. јануар

Месна организација Српске социјалдемократске странке у Чачку одржала је II годишњу скупштину на којој је изабрана нова управа: председник Стеван Филиповић, обућарски радник, потпредседник Тодор Тодоровић, браварски радник, секретар Чедо Цвијовић, абацијски радник, благајник Војин Михаиловић, абацијски радник, а за чланове управе Драгутин Перић, столарски радник, и Владисав Ђорђевић, абацијски радник. За чланове надзорног одбора изабрани су Јован Петровић, обућарски радник, Милан Селаковић, обућарски радник, и Сава Стојановић, кројачки радник, као књижничар.

Р.Н. бр. 10, од 23. јануара

Половина јануара

Пододбор Савеза абацијских радника у Чачку изабрао је нову управу: председник Тијосав Лазовић, секретар Андрија Оцокољић, благајник Чедо Матијевић и чланови: Новица Каровић и Драгољуб Марковић. У надзорни одбор изабрани су Станимир Бојовић за председника и Александар Гавриловић и Дамјан Трифуновић за чланове.

Р.Н. бр. 11, од 25. јануара

Половина јануара

Пододбор Савеза опанчарских радника у Чачку одржао је годишњу скупштину и изабрао нову управу: председник Владислав Јовановић, секретар Милан Јовановић, благајник Стојан Смиљанић, а чланови Милутин Томић и Петроније Лучић. За чланове надзорног одбора изабрани су Стојан Стишовић и Богосав Недовић.

Р.Н. бр. 13, од 30. јануара

Почетак фебруара

Пододбор Савеза металских радника у Чачку одржао је годишњу скупштину на којој је изабрана нова скупштина и управа: председник Тодор Тодоровић, секретар Петар Пешић и благајник Живојин Радвановић. За чланове надзорног одбора изабрани су Илија Павловић и Медо Бузуровић.

Р.Н. бр. 24, од 24. фебруара

Крај фебруара

Пододбор Савеза металских радника у Чачку објавио је бојкот Андрије Шипетића, казанцијског радника, што није поштовао тарифу и што говори против организованих радника и против организације.

Р.Н. бр. 26, од 1. марта

10. март

Месна организација Српске социјалдемократске странке и синдикално веће у Чачку одржали су велики протестни збор поводом штрајка радника Фабрике шећера у Београду. На збору је говорио Таса Петковић. Збор је донео резолуцију којом се осуђује мешање београдске полиције у борбу радника за остварење својих права, врвовање штрајкбрехера за рачун послодаваца и осуђује крвопролиће над радницима од стране полиције.

Р.Н. бр. 33, од 17. марта

Почетак априла

Лимарски радници Чачка поднели су послодавцима на потпис тарифу о висини надница. Код послодаваца који нису хтели да потпишу тарифу објављен је штрајк. У исто време објављен је и бојкот над радником Михаилом Јовановићем који је постао штрајкбрехер.

Р.Н. бр. 42, од 7. априла

Крај априла

Пододбор Савеза опанчарских радника у Чачку изабрао је нову управу: председник Милан Јовановић, секретар Стојан Стишовић, благајник Љубомир Јовановић и чланови: Војин Луковић и Милан Јовковић. За чланове надзорног одбора изабрани су Милисав Цупара и Ненад Николић.

Р.Н. бр. 51, од 1. маја

Крај априла

Еснаф абацијских радника у Чачку казнио је једног радника са 14 динара што није хтео да носи еснафску заставу на црквеној прослави Врбице.

Р.Н. бр. 57, од 15. маја

1. мај

Радници Чачка свечано су прославили празник рада Први мај, уставом рада. Испред просторија партијске организације одржан је збор на коме је Павле Петровић говорио о значају Првог маја. После одржаног збора, учесници прославе провели су дан на излету ван града. По повратку у град одржан је збор на пијаци на коме је Божа Пантелић говорио о осмочасовном радном дану. Прослава је завршена испред просторија партијске организације, говором Пера Стефановића. На прослави је узело учешћа преко 150 радника.

Р.Н. бр. 53, од 5. маја

15. мај

У Чачку је преминуо од туберкулозе Боривоје Поповић, молерски радник, активан члан савета молерских радника.

Р.Н. бр. 71, од 19. јуна

Почетак јуна

Делегат на петом конгресу Српске социјалдемократске странке, испред чачанске партијске организације, био је Милета Ђурчић, обућарски радник, који је узео и учешћа у дискусији на конгресу.

Р.Н. бр. 78, од 5. јуна

Почетак августа

У Чачку је формиран пододбор Савеза грађевинских радника и изабрана нова управа: председник Новица Лучић, секретар Матеја

Велтурини и благајник Јордан Ристић. За ревизоре су изабрани Грујица Поповић и Бошко Вељковић.

Р.Н. бр. 16. август

5. август

Месна организација Српске социјалдемократске странке у Чачку организовала је збор на Великој пијаци поводом предлога Закона о радњама. Поред великог броја радника, збору су присуствовали и ситни сопственици и занатлије. На збору су говорили В. Остојић и Таса Петковић. Остојић је коментарисао сваки члан Закона и објаснио његове лоше стране за радничку класу. Таса Петковић је говорио о негативним странама Закона по ситне занатлије и сопственике. На збору је донета резолуција у седам тачака, којом се објашњава негативна страна Закона по радничку класу. На крају, збор је закључио да се тражи од Народне скупштине да овај пројекат закона не прихвати.

Р.Н. бр. 95, од 14. августа

Опанчарски радници Чачка, у односу на друге структуре радника, налазе се у најтежој ситуацији. Веома дуго радно време, које траје по 16-18 часова, са минималним надницама од 15 до 30 динара месечно. Лоша храна и бедни смештајни услови које дају послодавци доводе до врло честих и тешких обољења радника. И поред тога што постоји подбор опанчарских радника, побољшање услова рада се не осећа. Подбор није показао ни мало енергије и одлучности да поведе опанчарске раднике у борбу за остваривање својих права.

Р.Н. бр. 104, од 4. септембра

Крај августа

У Чачку је формирано повереништво Савеза рударских радника.

Р.Н. бр. 105, од 6. септембра

21. октобар

Чачански радници су упутили телеграм великом радничком збору у Београду на коме је расправљано о политичкој ситуацији и радничкој класи.

„Чачански организовани радници придружују се данашњем збору српских пролетера и осећајући терет данашњег политичког стања

и ропства кличу: Живели свесни радници! Живела социјална демократија! Филиповић, Стојановић, Перић, Петковић, Цвијовић, Парадић, Грујичић, Јовановић, Цупара, Јовановић, Павловић, Николић, Ивановић, Кузмановић, Пурчић, Јовановић, Стишовић, Топаловић, Лучић, Смиљанић, Манојловић, Луковић, Јовановић, Раденковић, Бојовић, Михаиловић, Нешић, Селаковић, Ерић, Јовановић.“

Р.Н. бр. 127, од 25. октобра

30. октобар

Главни инжењер на изградњи пута кроз Овчарско-кабларску клисуру, Винчи, без икаквог разлога испребијао је радника Тихомира Милића. Када се Тихомир пожалио полицијском комесару Стојану Томићу, овај га је најурио и припретио да ће га протерати. Испребијани Тихомир покушао је да тражи заштиту у надлежној општини у Рошцима, међутим, полицијски комесар је послао жандарме који су ухватили Тихомира, ишамарили га и стражарно протерали из Овчара.

Р.Н. бр. 129, од 30. октобра

11. новембар

Месна организација Српске социјалдемократске странке у Чачку одржала је велики раднички збор у сали хотела „Лазовић“, који је био посвећен општинским изборима.

Р.Н. бр. 133, од 8. новембра

11. новембар

Месна организација Српске социјалдемократске странке и синдикално веће у Чачку организовали су у хотелу „Лазовић“ раднички концерт.

Р.Н. бр. 133, од 8. новембра

29. новембар

Петицију за опште право гласа, која је поднета Народној скупштини, потписало је 569 радника из Чачка и 82 из Г. Милановца.

Р.Н. бр. 153, од 29. новембра

Почетак децембра

Месна организација Српске социјалдемократске странке у Чачку изабрала је нову управу у саставу: председник Милета Ђурчић, под-

председник Влада Ђорђевић, секретар Сава Стојановић, благајник Војислав Михаиловић. За ревизоре изабрани су Крста Тачев и Милан Селаковић.

Р.Н. бр. 150, од 15. децембра

Почетак децембра

Пододбор Савеза опанчарских радника у Чачку изабрао је нову управу: председник Љубомир Јовановић, секретар Стојан Смиљанић, благајник Радомир Тозиновић и чланови Живан Жилавић и Владисав Јовановић. За чланове надзорног одбора изабрани су Стојан Стишовић и Милан Цупара.

Р.Н. бр. 151, од 17. децембра

16. децембар

Месна организација Српске социјалдемократске партије Чачка организовала је збор радника који раде на градњи пута кроз Овчарско-кабларску клисуру. На збору су изнети тешки услови рада, становања и ниске наднице. Збору је присуствовало преко 100 радника, који су једнодушно изразили спремност да организовано ступе у борбу за радничка права.

Р.Н. бр. 5, од 10. јануара 1908. године

26. децембар

Пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника у Чачку одржао је годишњу скупштину и изабрао нову управу: председник Милан Петаковић, секретар Коста Тачев, благајник Милан Селаковић, а за ревизоре изабрани су Влајко Стефановић и Обрад Стојковић. За делегата на скупштини Савеза изабран је Милан Селаковић.

Р.Н. бр. 7, од 15. јануара 1908. године

1908. ГОДИНА

1. јануар

Пододбор Савеза абацијских радника у Чачку одржао је годишњу скупштину и изабрао нову управу: председник Владислав Ђорђевић, секретар Андрија Оцокољић, благајник Ранисав Благојевић, а за контролоре изабрани су Светолик Петровић и Станимир Бојовић.

За делегата на годишњој скупштини Савеза изабран је Владислав Ђорђевић.

Р.Н. бр. 7, од 15. јануара

12. јануар

Пододбор кожарско-прерађивачких радника у Чачку обавестио је раднике преко „Радничких новина“ да се сваког уторка у кафани „Цар Лазар“ одржава конференција с предавањем. Предавањима могу, поред организованих, присуствовати и неорганизовани радници.

Р.Н. бр. 6, од 12. јануара

13. јануар

Чачанска партијска организација одржала је у кафани „Занатлијска касина“ збор радника поводом поскупљења животних намирница. На збору су говорили Коста Новаковић и Коста Тачев. У своме говору они су изнели да су животне намирнице скупље за 20-30%, док је висина наднице и дужина радног времена остала на нивоу од пре 4-5 година. Они су истакли да радници једино организованом борбом могу побољшати своје животне услове. Збор је донео следећу резолуцију:

„1. Да радници свију грана приступе својим организацијама, кроз које ће организованом борбом једино моћи наднице повећати и радно време скратити.

2. Ставља се у дужност свима синдикалним пододборима да озбиљније схвате своју дужност на пољу организовања и класног просвећивања.

3. Да партијска организација живље развије свој рад, те да у што краћем времену учествује на општинским и скупштинским изборима, да би у општини могла приступити извођењу комуналног програма социјалне демократије.“

Р.Н. бр. 17, од 7. фебруара

Половина јануара

Пододбор Савеза опанчарских радника у Чачку одржао је годишњу скупштину и изабрао је нову управу: председник Јеврем Јовановић, секретар Стојан Смиљанић, благајник Радомир Плазанић, а за чланове управе изабрани су Живан Живановић и Милосав Цупара.

Р.Н. бр. 12, од 26. јануара

20. јануар

Пододбор Савеза металских радника у Чачку одржао је своју годишњу скупштину на којој је изабрана нова управа: председник Медо Бузуровић, секретар Срећко Нешић, благајник Властимир Ђирковић и надзорници Љубомир Лаловић и Лука Филиповић.

Р.Н. бр. 10, од 22. јануара

20. јануар

Чачанска партијска организација одржала је у кафани „Цар Лазар“ редовну годишњу скупштину и изабрала нову управу: председник Милета Ђурчић, обућарски радник, секретар Војин Михаиловић, абацијски радник, и благајник Владислав Ђорђевић, обућарски радник. У надзорни одбор изабрани су Ђорђе Стојановић, штампарски радник, и Михаило Јовановић, мунџија, а за књижничара изабран је Крста Николић, кројачки радник. За делегата на Шестом конгресу Српске социјалдемократске странке изабран је Војин Михаиловић.

Р.Н. бр. 20, од 14. фебруара

20. јануар

Изражавајући солидарност са радницима Вршке Чуке који су ступили у штрајк, радници Чачка са свог збора упутили су телеграм следеће садржине:

„Чачански радници, сакупљени на збору да протестују против полициско-државног насиља према штрајкачима на Вршкој Чуки, шаљу вам своје револуционарно поздравље и желе да вам истрајност буде крунисана победом. Пред. Милета Ђурчић и другови“.

Ученици чачанске гимназије, „социјалистички гардисти“ како су себе називали, прикупили су новачни прилог за штрајкаче. У телеграму кажу: „Скупљени новац, 6.45 дин., шаљемо нашим свесним друговима – рударима на Вршкој Чуки. Друговима желимо срећу и напредак. Да живе свесни другови! Доле са милитаризмом! Живео осмо-часовни радни дан!“ Телеграм је потписало 19 ученика-социјалиста.

Р.Н. бр. 23, од 21. фебруара

26. јануар

Пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника у Чачку одржао је годишњу скупштину и изабрао нову управу у саставу: председник Милан Петаковић, секретар Коста Тачев, благајник Милан Села-

ковић, ревизори Влајко Стефановић и Обрад Стојановић. За делегата централне скупштине изабран је Милан Селаковић.

Р.Н. бр. 7, од 15. јануара

Крај јануара

Пододбор Савеза опанчарских радника имао је у 1907. години у Чачку 32, а у Горњем Милановцу 29 организованих радника. Радно време опанчарских радника у Горњем Милановцу у овој години износило је 14 часова, а надница 1,40-1,20 динара.

Р.Н. бр. 17, од 7. фебруара

4. фебруар

Пододбор Савеза абацијских радника у Чачку објавио је штрајк код послодавца Станка Михаиловића. Штрајк је трајао 32 дана и завршен је потпуним успехом радника. Штрајком су добијени ови услови:

„1. Радно време од 5 ујутру до 7 увече са одмором на ручку.

2. Одказ се врши на 15 дана унапред са обе стране.

3. Послодавац је дужан, кад му радници устребају, набављати их преко пододбора Савеза Абацијских Радника.

4. Први мај (18. април) признаје се као празник рада, и радници су тога дана од рада слободни.

5. Послодавац је дужан да на посао прими све штрајкаче до 23. априла ов. г. а доцније ће и за њих важити 2. тачка ових услова.

6. Радници ће радити само оне послове, који спадају у абацијски занат.“

Р.Н. бр. 39, од 29. марта

13. фебруар

Чачанска партијска организација одржала је у кафани „Занатлијска касина“ протестни збор радника поводом покушљења животних намирница. На збору су говорили Коста Новаковић и Коста Тачев.

Р.Н. бр. 17, од 7. фебруара

14. фебруар

„Радничке новине“ су јавно похвалиле организоване раднике у Чачку који, поред Неготина и Ваљева, највише читају овај лист у Србији.

Р.Н. бр. 20, од 14. фебруара

21. фебруар

Синдикално веће у Чачку одржало је у кафани „Танаско Рајић“ редовну конференцију. После завршене конференције радници су мирно пошли својим кућама. Међутим, на улици се побију два неорганизована радника, што је било повод жандармима да физички насрну на организоване раднике. Неколико радника је сутрадан затворено, али су на жалбу синдикалног већа пуштени.

Ови немири су дали повода општинском суду да донесе одлуку о забрани радничких конференција, предавања и скупова. Исто тако се забрањује власницима кафана да издају своје локале за радничке скупове.

Р.Н. бр. 30, од 8. марта

23. фебруар

Пододбор Савеза грађевинских радника у Чачку одржао је збор и изабрао нову управу: председник Милан Ровчанин, секретар Вукман Павловић, благајник Станимир Ђирамшениц. За ревизоре су изабрани Милан Наумовић и Јордан Ристић.

Р.Н. бр. 27, од 1. марта

24. фебруар

Синдикално веће у Чачку одржало је конференцију грађевинских радника на којој је расправљано о тешком положају грађевинских радника.

Р.Н. бр. 23, од 21. фебруара

24. фебруар

Поводом наредбе Општинског суда у Чачку да се забрањују радничке конференције, предавања и скупови, Месна партијска организација одржала је збор на Великој пијаци. На збору је Таса Петковић говорио о насиљу општинских власти над радничком класом. Збор је одлучио да не прихвати донету одлуку Општинског суда коа незакониту.

Р.Н. бр. 30, од 8. марта

8. март

Према извештају „Радничких новина“ синдикална организација Чачка веома активно спроводи бројне акције. Зборови и конференције одржавају се сваки дан. Састанци се одржавају сваког дана према

утврђеном распореду: понедељком састанак пододбора кројачких радника и партијске организације, уторком пододбор кожарско-прерађивачких радника, средом пододбор дрводељских радника, четвртком опште предавање, петком пододбор металских радника, суботом пододбор абацијских, опанчарских и грађевинарских радника, недељом збор или општа конференција, а увече састанак Синдикалног већа.

Р.Н. бр. 30, од 8. марта

Почетак марта

Пододбор Савеза дрводељских радника у Чачку организовао је штрајк радника са захтевом за скраћење радног времена и повећање наднице. Штрајк је трајао седам дана и у њему је учествовало 13 радника. Захваљујући доброј организацији и солидарности радника, штрајк је завршен потпуним успехом.

Р.Н. бр. 29, од 7. марта

Почетак марта

Пододбор Савеза дрводељских радника у Чачку одржао је конференцију и изабрао управу: председник Стеван Топаловић, секретар Велимир Пештерац и благајник Живојин Милошевић. У надзорни одбор изабрани су Ђорђе Минић и Коста Савић.

Р.Н. бр. 31, од 11. марта

Почетак марта

Председник обућарског еснафа у Чачку Божа Поповић, јавно је нападао и вређао организоване раднике. У знак протеста за овако понашање, сви радници су напустили посао код овог послодавца.

Р.Н. бр. 34, од 18. марта

5. април

Месна организација Социјалдемократске странке у Чачку обавестила је раднике преко „Радничких новина“ да ће у току месеца одржавати по две конференције недељно у разним деловима града. На конференцији ће се тумачити програм Социјалдемократске партије. Месна организација, такође, обавештава раднике да је у друштвеним просторијама кафане „Цар Лазар“ свако вече одређен дежурни који ће вршити упис нових чланова.

Р.Н. бр. 42, од 5. априла

12. април

Савез опанчарских радника обавештава своје чланове да у Чачку и Горњем Милановцу влада велика беспослица и опомињу раднике да не иду ради тражења посла.

Р.Н. бр. 45, од 12. априла

26. април

Према извештају „Радничких новина“, Синдикално веће у Чачку по своме раду спада међу најбоље синдикате у Србији. Синдикално веће формирало је следеће пододборе: опанчарски, абацијски, металски, кројачки, столарски и кожарско-прерађивачки. У току је формирање и нових пододбора: берберски, млинарско-пекарски, келнерски, рударски и грађевински. Веће је организовано на одржавању бројних предавања, састанака и зборова.

Р.Н. бр. 50, од 26. априла

1. мај

После анексије Босне и Херцеговине од стране Аустро-Угарске монархије, у Србији је забрањено одржавање јавних зборова на отвореном простору без претходне пријаве. Зато су радници Чачка свој празник рада прославили у кафани „Цар Лазар“. У препуној сали, о значају прославе Првог маја говорио је председник Синдикалног већа. После културног програма одржано је радничко весеље.

Сећања

3. мај

Синдикално веће у Чачку обавештава раднике да ће своје седнице одржавати сваке недеље у 2 часа у кафани „Цар Лазар“.

Р.Н. бр. 53, од 3. маја

Половина маја

Пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника у Чачку закључио је тарифу са папучарским послодавцима. Тарифом је утврђено да радно време може најдуже да траје 11 часова и да се зарада повећа за 5%.

Р.Н. бр. 65, од 31. маја

Половина јуна

Браварски радници запослени код послодавца Светислава Гагића у Чачку ступили су у штрајк из разлога што послодавац хоће да запосли једног неорганизованог радника.

Р.Н. бр. 72, од 19. јуна

20. јун

Пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника у Чачку одржао је своју редовну конференцију и изабрао нову управу: председник Павле Мутавдић, секретар Милорад Грујичић и благајник Милан Селаковић. За чланове надзорног одбора изабрани су: Обрад Стојановић и Влајко Стевановић.

Р.Н. бр. 78, од 3. јула

10. јун

Пододбор Савеза абацијских радника у Чачку објавио је преко „Радничких новина“ бојкот над абацијском радњом браће Марковића, као и радника који раде код ових послодаваца: Божидара Милинковића, Драгољуба Добросављевића, Тодосија Ђукановића, Радивоја Брковића и Раденка Чекеревца, који су означени као радничке издајнице.

Р.Н. бр. 68, од 10. јуна

10. јун

Пододбор Савеза металских радника у Чачку објавио је преко „Радничких новина“ да обуставља бојкот против радника Милана Огњановића и Михаила Јовановића, пошто су исправили своје грешке и вратили се у чланство организације.

Р.Н. бр. 81, од 10. јула

15. јун

Месна организација Социјалдемократске странке у Чачку одржала је на пијаци велики раднички збор. На збору је Коста Новаковић говорио о милитаризму, а Таса Петковић о општем праву гласа.

Р.Н. бр. 73, од 21. јуна

1. јул

Пододбор Савеза металских радника у Чачку објавио је преко „Радничких новина“ да обуставља бојкот против Александра Шипетића, казанцијског радника, пошто је исправио своје погрешке.

Р.Н. бр. 77, од 1. јула

3. јул

Пододбор Савеза металских радника у Чачку објавио је преко „Радничких новина“ бојкот над Младеном Константиновићем, браварским радником, зато што шпијунира и клевете организоване раднике код послодаваца.

Р.Н. бр. 78, од 3. јула

6. јул

Месна организација Социјалдемократске странке у Чачку одржала је у кафани „Цар Лазар“ своју редовну конференцију.

Р.Н. бр. 79, од 5. јула

8. јул

Два пијана грађанина у једној кафани у Чачку изазову тучу међу собом, што је био повод општинској власти да казни затварањем два организована радника Крсту Николића, абацијског радника, и Живка Жилавића, опанчарског радника, само зато што су били присутни. Овај догађај је био повод да се полиција обрачуна и са другим организованим радницима. По пријави кажњени су затвором пет организованих радника, мада су сведоцима доказивали да нису били присутни наведеној тучи. Са по два дана затвора, без права жалби, кажњени су следећи организовани радници: Владислав Ђорђевић, абацијски радник и председник Синдикалног већа, Светолик Перовић, Ранисав Благојевић, Андрија Оцокољић, абацијски радници, и Михаило Филиповић, кројачки радник.

Р.Н. бр. 98, од 19. августа

20. јул

Пододбор Савеза абацијских радника у Чачку одржао је у кафани „Цар Лазар“ своју полугодишњу скупштину.

Р.Н. бр. 84, од 17. јула

27. јул

Пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника одржао је своју тромесечну скупштину.

Р.Н. бр. 88, од 26. јула

29. јул

Месна организација Социјалдемократске странке у Чачку обавестила је своје чланове преко „Радничких новина“ да се сваког понедељка у 20 часова у кафани „Цар Лазар“ одржавају конференције на којима ће се чланови упознавати „о дневним и друштвеним питањима, као и о социјалистичком програму“.

Р.Н. бр. 89, од 29. јула

15. август

Синдикално веће и партијска управа у Чачку оргнизовали су на Великој пијаци протестни збор радника због прогона и угушивања синдикалних и партијских организација од стране општинске и полицијске власти, као и наредби којима се забрањује кретање радника градом после 21 час. На збору су говорили Милета Ђурчић, обућарски радник, Таса Петковић, чиновник, и Станмир Васић, опаначрски радник. На збору је констатовано да не престају прогони организованих радника и ометање рада њихових организација, да својим наредбама власт одузима радницима слободу личности и слободу збора и договора. Зато се позивају радници да одбију насиље и да ојачају своју партијску и синдикалну организацију.

Р.Н. бр. 100, од 23. августа

16. август

Пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника у Чачку, огласио је преко „Радничких новина“ бојкот послодавца Николе Стефановића, обућара, што је одбио да потпише тарифу.

Р.Н. бр. 97, од 16. августа

Крај августа

У Чачку је основан пододбор Савеза берберских радника и избрана управа: председник Душан Аћимовић, секретар Никола Божић и благајник Милан Поповић. За чланове надзорног одбора изабрани су Властимир Стојановић и Михаило Младеновић.

Р.Н. бр. 109, од 11. септембра

Почетак септембра

Пододбор Савеза абацијских радника у Чачку обновио је бојкот над абацијском радњом браће Марковић и радника који раде код овог

послодавца, због клевета организације и грубог понашања према ше-
гртима.

Р.Н. бр. 108, од 9. септембра

Почетак септембра

Пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника у Чачку одр-
жао је конференцију и изабрао нову управу: председник Обрад Стоја-
новић, секретар Коста Тачев и благајник Жика Пејичић. У надзорни
одбор су изабрани Милан Петковић и Милован Кнежевић.

Пододбор обавештава обућарске раднике да не долазе у Чачак
због тражења посла, јер влада велика беспослица.

Р.Н. бр. 114, од 23. септембра

11. септембар

Савез дрводељских радника обавештава преко „Радничких нови-
на“ столарске раднике да не иду у Чачак због тражења посла, јер ов-
де влада велика беспослица.

Р.Н. бр. 109, од 11. септембра

Почетак октобра

Пододбор Савеза дрводељских радника у Чачку одржао је кон-
ференцију и изабрао нову управу: председник Стеван Топаловић, се-
кретар Живојин Милошевић, благајник Драгутин Лекић и чланови
контроле Милован Станишић и Илија Пештерац.

Р.Н. бр. 124, од 14. октобра

Крај октобра

Пододбор Савеза абацијских радника у Чачку обавештава рад-
нике да не долазе у Чачак због посла, јер је наступила велика беспо-
слица.

Р.Н. бр. 129, од 31. октобра

Почетак новембра

Пододбор обућарских радника у Чачку одржао је своју скупшти-
ну и изабрао нову управу: председник Павле Мутавцић, секретар Ми-
лорад Грујичић и благајник Пера Чакаревић. За чланове надзорног
одбора изабрани су Милан Петаковић и Милован Кнежевић.

Р.Н. бр. 136, од 11. новембра

4. новембар

Последњих месеци општинска власт и полиција у Чачку заводе велики терор над радничком класом. Радници су одговарали протестним зборовима и бојкотима, а полиција још жешћим терором. Полиција под разним видовима хапси и протерује из града организоване раднике. Да помогну борбу радника Чачка против полицијског терора, Главни одбор Социјалдемократске странке и Главни раднички савез у Београду, упутили су писмо министру унутрашњих дела тражећи заштиту радника. У писму се између осталог каже:

„Окружене оваквим радом, општинске су власти постале несносне; чачанска нарочито. Што не похапси полиција, похапси општина. Чачак не изгледа да је у Србији. У њему се, поред горњих, спремају нова хапшења, и, наравно, отпор радништва. Ми Вам, господине министре, благовремено стављамо до знања, да ће огорчење радника, које је ординарним незаконитостима изазвано, бити у најкраћем времену у крви угушено. Радници морају бранити бар она права што им данашњи закони дају, и наш изасланик који у Чачак путује, помоћи ће им у томе.“

Р.Н. бр. 134, од 6. новембра

7. новембар

Димитрије Туцовић посетио је Чачак са задатком да помогне организованим радницима у борби против полицијског прогона. Из Чачка Туцовић је „Радничким новинама“ послао следећи телеграм:

„Све је тачно што су Радничке новине о насиљима према организованим радницима у Чачку писале. У време оних незаконитих наредаба општинског суда, кажњени су по лажној оптужби по два дана затвора: Николић, Жилавић, Ђорђевић, Перовић, Благојевић, Оцокољић, Филиповић. Пре неки дан општина држа у затвору, једног 10, другог 6 дана, Којића и Стражмојстора, организоване раднике, прогна у Аустрију. Још лежи апс Станимир Васић, кога такође чека прогонство. Полиција је казнила по 10 дана организоване обућарске раднике Јанковића, Обрадовића, Тачева, Јовића, Станојевића. Позивања и са слушања настављају се, нова се хапшења очекују. Идем да разгледам пресуде. Туцовић, изасланик Социјал-Демократске Странке“.

Р.Н. бр. 135, од 8. новембра

7. новембар

Млади радник Станимир Васић, који је ухапшен без правог разлога, ступио је у затвору у штрајк глађу. Како бележе „Радничке новине“, ово је први случај штрајка глађу у Србији.

Р.Н. бр. 135, од 8. новембра

9. новембар

Синдикално веће Чачка организовало је у хотелу „Лазовић“ велику забаву у корист организованих циљева Главног радничког савеза.

Р.Н. бр. 135, од 8. новембра

Почетак децембра

Пододбор Савеза абацијских радника у Чачку успео је да послодавци прихвате предложени ценовник услуга. Међутим, послодавци су касније покушали да смање цену услуга, на што су радници одговорили штрајком.

Р.Н. бр. 149, од 11. децембра

Крај децембра

Абацијски радници Чачка, запослени у радионици Аврама Ненадовића, ступили су у штрајк зато што послодавац није хтео да прихвати радничке захтеве.

Р.Н. бр. 3, од 6. јануара 1909.

Крај децембра

Абацијски радници запослени у радионици Аврама Ненадовића ступили у штрајк.

Р.Н. бр. 3, од 6. јануара 1909.

Непознат датум

Столарски радници у Чачку ступили су у штрајк који је организовао Пододбор Савеза дрводељских радника. У штрајку је учествовало 13 радника. Штрајк се завршио пуним успехом радника. Скраћено је радно време и повишене наднице.

Р.Н. бр. 29, од 7. марта

1909. ГОДИНА

Почетак јануара

Пододбор Савеза металских радника у Чачку одржао је годишњу скупштину и изабрао нову управу у саставу: председник Мијаило Јовановић, секретар Сретен Нешић, благајник Јеремија Ђирковић и чланови Милан Огњановић и Милан Петровић. За чланове контроле изабрани су Лука Филиповић и Владимир Шелић.

Р.Н. бр. 9, од 20. јануара

11. јануар

Месна организација Српске социјалдемократске странке у Чачку одржала је годишњу скупштину у кафани „Цар Лазар“. Поред извештаја о раду и извештаја надзорног одбора, изабрана је и нова управа: председник Милета Ђурчић, секретар Радомир Илић, благајник Владислав Ђорђевић. У надзорни одбор изабрани су Радомир Ивановић и Сава Стојановић.

Р.Н. бр. 4, од 18. јануара

Р.Н. бр. 8, од 17. јануара

Крај јануара

Пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника у Чачку одржао је годишњу скупштину и изабрао нову управу: председник Милан Петковић, секретар Јован Петровић, благајник Милутин Обрадовић и чланови Влајко Стефановић и Станимир Грковић. За чланове надзорног одбора изабрани су Коста Тачев и Војислав Јовић.

Р.Н. бр. 20, од 14. фебруара

27. јануар

Синдикално веће у Чачку одржало је своју редовну годишњу скупштину и изабрало нову управу која је после конституисања изабрала за председника Светислава Перовића, абацијског радника, а за секретара Јована Петровића, обућарског радника.

Р.Н. бр. 21, од 17. фебруара

1. фебруар

Чачански радници објавили су стални бојкот Чедомиру Матијевићу, абацији, што је више пута био штрајкбрехер и у више наврата покушао да прави расцеп међу синдикалним организацијама.

Р.Н. бр. 26, од 28. фебруара

1. март

Месна организација Српске социјалдемократске странке у Чачку одржала је чланску конференцију.

Р.Н. бр. 25, од 26. фебруара

Почетак марта

Пододбор Савеза кројачких радника у Чачку одржао је своју редовну годишњу скупштину на којој је изабрао нову управу: председник Крста Николић, секретар Милорад Јовановић и благајник Ранко Грујичић. За чланове контроле изабрани су Милан Павловић и Михаило Суботић.

Р.Н. бр. 37, од 28. марта

Крај марта

У Чачку је одржан збор радника на коме је Драгиша Лапчевић говорио о националној политици српске буржоазије. Збору је присуствовао велики број радника, који су са пажњом саслушали говор. Полиција је сутрадан повела кривичну истрагу, јер је збор оквалификовала као проглашење републике.

Р.Н. бр. 39, од 2. априла

Крај марта

У Чачку је настала велика беспослица за опанчарске раднике. Зато се пододбор опанчарских радника преко „Радничких новина“ обратио радницима са молбом да не долазе у Чачак због посла.

Р.Н. бр. 42, од 9. априла

Почетак априла

У Чачку је основан пододбор Савеза млинарско-лекарских радника. На одржаној оснивачкој скупштини изабрана је управа у саставу: председник Јован Богдановић, секретар Владимир Радоњић, благајник Настас Сенковић и чланови управе Божо Славковић и Стеван Андрејевић. У Надзорни одбор изабрани су Алекса Божовић, Крста Јанковић и Војислав Стојановић.

Р.Н. бр. 48, од 25. априла

12. април

Месна организација Српске социјалдемократске странке одржала је у кафани „Цар Лазар“ чланску конференцију.

Р.Н. бр. 42, од 9. априла

1. мај

Радници Чачка свечано су прославили Први мај. Поворка од преко 300 радника, жена и деце, са транспарентима прошла је улицама града и задржала се на Великој пијаци где је одржан збор коме је присуствовало преко 600 грађана.

По подне је такође одржан збор на Великој пијаци, одакле су учесници отишли код Бељинске чесме, где је уз игру и песму прослављен празник рада.

Р.Н. бр. 47, од 23. априла

Почетак маја

Изабрани су, испред месне организације у Чачку, делегати за конгрес Српске социјалдемократске странке: Милета Ђурчић, обућарски радник, Влада Ђорђевић, абацијски радник, и Радомир Ивановић, абацијски радник. На конгресу је у дискусији узео учешће и Милета Ђурчић.

Р.Н. бр. 55, од 12. маја

Почетак маја

У Чачку је формиран пододбор Савеза млинарско-лекарских радника и изабрана нова управа: председник Војислав Стојановић, секретар Владимир Ђорђевић, благајник Светолик Павловић и чланови управе Божо Селаковић и Милоје Ђосовић. За чланове надзорног одбора изабрани су Драгутин Јеремић и Младен Петровић.

Р.Н. бр. 56, од 14. маја

Половина маја

Обућарски радници, запослени код послодавца Арсенија Дукића, ступили су у штрајк. Разлог ступања у штрајк је што послодавац није хтео да прихвати предложене услове радника. Пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника у Чачку обавестио је обућарске раднике да код именованог послодавца не ступају на рад.

Р.Н. бр. 61, од 26. маја

Половина маја

Продавци бозе, колача и шећерцијских производа, успели су да добију тарифни уговор, који су радници захтевали. Уговором је предвиђено да послодавци морају запошљавати само организоване радни-

ке, да радно време износи највише 12 часова, да минимална надница износи 1,20 динара, да обострани отказ буде 10 дана, да на Први мај радници не раде и да спорове између радника и послодаваца решава синдикална организација.

Р.Н. бр. 61, од 26. маја

15. јун

Месна организација Српске Социјалдемократске странке у Чачку одржала је у кафани „Цар Лазар“ своју годишњу скупштину. На скупштини је изабрана и нова управа: председник Милета Ђурчић, секретар Радомир Ивановић, благајник Влада Ђорђевић и чланови Ранисав Благојевић и Властимир Ђирковић. За чланове контроле изабрани су Крста Тачев, Станмир Бојовић и Сава Стојановић, док је за књижничара изабрана Милева Лазовић.

Р.Н. бр. 75, од 27. јуна

Половина јуна

Молерски радници у радионици Грује Лукића у Чачку, обуставили рад. Разлог обуставе рада је што је послодавац терао раднике да раде прековремено без накнаде. Савез молерско-фарбарских и лакирерских радника обавестио је раднике да не иду на рад у Чачак док обустава траје. После краће обуставе послодавац је прихватио захтеве радника.

Р.Н. бр. 71, од 18. јуна

Половина јуна

У Чачку је наступила велика беспослица за опанчарске раднике. Зато пододбор Савеза опанчарских радника обавештава раднике да не траже посао у Чачку.

Р.Н. бр. 74, од 25. јуна

21. јун

Радници на изградњи пруге у Овчарско-кабларској клисури подвргнути су најсвирепијој експлоатацији. Радно време износи 12 часова, уз највећу надницу од 12 гроша, без икакве здравствене заштите, у лошим смештајним условима у импровизованим баракама и слабом исхраном.

Да би помогли радницима на изградњи пруге, Синдикална организација организовала је протестни збор. И поред покушаја ометања

и претњи отпуштањем, збор је одржан уз присуство од преко 300 радника. На збору су говорници сликовито изнели тешке услове рада и бестидно експлоатисање радника. На крају збора донета је резолуција којом се захтева скраћење радног времена на 10 часова, 8 у великим тунелима а 6 у малим тунелима, да се на градилишту подигне амбуланта, уз обавезан лекарски преглед радника сваких 15 дана и да се побољша квалитет исхране и смештаја радника.

Р.Н. бр. 75 и 77, од 27. јуна и 2. јула

Почетак јула

Опанчарски радници запослени у радионици Ђорђа Томића у Чачку ступили су у штрајк. Разлог ступања у штрајк је што послодавац није хтео да прихвати радничку тарифу. После три дана штрајк је завршен потпуном победом радника. Скраћено је радно време за два часа, укинут рад на парче и заведена надница. Призната је радничка организација, а послодавац је обавезан да плати одштету радницима за три дана проведена у штрајку.

Р.Н. бр. 79, од 7. јула

12. јул

Месна организација Социјалдемократске странке у Чачку одржала је збор у сали хотела „Лазовић“. На збору је расправљано на тему: „О политичкој ситуацији и раду „Велике владе““.

Истог дана увече одржано је у сали хотела „Крен“ социјалистичко вече.

Р.Н. бр. 80, од 9. јула

Крај августа

После краћег прекида деловања пододбор Савеза дрводељских радника у Чачку обновио је рад и на својој скупштини изабрао нову управу: председник Стеван Топаловић, секретар Драгослав Петровић, благајник Момир Ђуракић. За чланове надзорног одбора изабрани су Милић Змајевић и Милић Станишић.

Р.Н. бр. 104, од 3. септембра

12. септембар

Према извештају Синдикалног већа у Чачку су деловале следеће радничке струковне организације: опанчарска са 69 чланова, абаџиј-

ска са 16 чланова, металска са 30, кројачка са 10, кожарско-прерађивачка са 22 члана, дрводељска са 13, млинско-пекарска са 42, берберска са 2 и терзијска са 2 члана.

Р.Н. бр. 108, од 12. септембра

Половина септембра

Месна организација Српске социјалдемократске странке у Чачку одржала је конференцију на којој је конституисана нова управа: председник Милан Селаковић, секретар Радомир Ивановић, благајник Владислав Ђорђевић. За чланове управе изабрани су Ранисав Благојевић и Властимир Ђирковић, а контроле Крста Тачев, Сава Стојановић и Станмир Бојовић.

Р.Н. бр. 113, од 24. септембра

Половина септембра

У Чачку је формирано повереништво Савеза терзијско-јоргандијско-памуклијашких радника. За повереника је изабран Радомир Илић.

Р.Н. бр. 114, од 26. септембра

Почетак октобра

„Радничке новине“ су објавиле вест да се кројачки радници Чачка налазе у тарифном покрету, па се умољавају радници да не долазе ради тражења посла. После краће обуставе послодавци су прихватили захтеве за тарифним правилником.

Р.Н. бр. 120, од 10. октобра

Половина октобра

У Чачку је формирано повереништво Савеза берберских радника. За повереника је изабран Сретен Нешић, а за надзорнике Љубомир Стојановић и Милан Поповић.

Р.Н. бр. 123, од 17. октобра

Половина октобра

Савез опанчарских радника у Београду обавештава раднике да не иду у Чачак да траже посао, јер је велика беспослица.

Р.Н. бр. 123, од 17. октобра

Почетак новембра

Пододбор Савеза дрводељских радника у Чачку одржао је своју тромесечну скупштину и изабрао нову управу: председник Милован Станишић, секретар Живојин Милошевић, благајник Момир Буракић. За чланове контроле изабрани су Крста Тачев и Драгослав Тепчевић.

Р.Н. бр. 132, од 7. новембра

Крај новембра

Столарски радници Чачка обавештавају да у граду влада велика беспослица, па се умољавају радници да не долазе ради тражења посла.

Р.Н. бр. 140, од 26. новембра

Крај новембра

Месна организација Српске социјалдемократске странке и синдикално веће у Чачку организовали су курс за описмењавање неписмених радника. Курсом је руководила Милева Лазовић, професор Гимназије. На курсу је било уписано 18, а завршило са успехом 14 полазника. Ово је вероватно био први аналфабетски течај у нашем крају.

У исто време је радила и „школа за агитаторе“, нека врста партијске школе, коју је водио Таса Петковић. У школи је обрађивао програм партије, а задатак је био да припреми раднике за пропагирање социјалистичких идеја.

Р.Н. бр. 144, од 5. децембра

20. децембар

Месна организација Српске социјалдемократске странке одржала је у сали хотела „Лазовић“ веома успео концерт са игранком.

Р.Н. бр. 150, од 19. децембра

Крај децембра

Опанчарски радници запослени у радионици Петронија Новаковића ступили у штрајк. радници су штрајковали због грубог понашања послодавца и приморавања да раде два сата дуже од предвиђеног радног времена.

Р.Н. бр. 152, од 29. децембра

Крај децембра

Пододбор Савеза дрводељских радника у Чачку објавио је бојкот столарске радионице Јована Новаковића. Овај послодавац је раскинуо међусобни уговор о тарифи и грубо вређао и малтретирао раднике.

Р.Н. бр. 152, од 29. децембра

Крај децембра

Пододбор Савеза дрводељских радника у Чачку одржао је своју скупштину и изабрао нову управу: председник Милован Станишић, секретар Живојин Милошевић и благајник Момир Ђуракић. За контролоре су изабрани Стеван Топаловић и Драгослав Тепчевић.

Р.Н. бр. 2, од 5. јануара 1910. године

Крај децембра

Пододбор Савеза металских радника у Чачку одржао је годишњу скупштину и изабрао нову управу: председник Данило Гавриловић, секретар Мирко Стефановић, благајник Јеремија Ђирковић, а чланови управе Милан Петровић и Љубо Чалуковић. За чланове надзорног одбора изабрани су Сретен Нешић и Илија Павловић.

Р.Н. бр. 5, од 12. јануара 1910. године

Крај децембра

У Чачку је основан пододбор месарских радника. На оснивачкој скупштини изабрана је управа: председник Војислав Михаиловић, секретар Милутин Лазовић и благајник Велимир Шипетић.

Р.Н. бр. 10, од 23. јануара 1910. године

1910. ГОДИНА

3. јануар

Месна организација Српске социјалдемократске странке у Чачку одржала је у кафани „Цар Лазар“ ванредну скупштину.

Р.Н. бр. 150, од 19. децембра 1909. године

3. јануар

У Чачку је основан пододбор Савеза млинарско-пекарских радника. На оснивачкој скупштини, која је одржана у кафани „Цар Ла-

зар“, изабрана је управа: председник Вељко Костић, секретар Владимир Ђорђевић, благајник Владимир Радоњић, а чланови управе Крста Јанковић и Петар Новаковић. За чланове надзорног одбора изабрани су: Вуле Пауновић, Милоје Ђосовић и Милован Ђуровић.

Р.Н. бр. 12, од 28. јануара

Почетак јануара

Пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника у Чачку одржао је годишњу скупштину и изабрао нову управу: председник Здравко Видаковић, секретар Божидар Ђорђевић, благајник Марко Марковић. За чланове надзорног одбора изабрани су Милош Радовановић и Милета Станојевић.

Р.Н. бр. 4, од 9. јануара

Почетак јануара

Пододбор Савеза металских радника у Чачку одржао је годишњу скупштину и изабрао нову управу: председник Данило Гавриловић, секретар Мирко Стефановић, благајник Јеремија Ђирковић, а чланови управе Милан Петровић и Љубомир Чолаковић. За чланове надзорног одбора изабрани су Сретен Нешић и Илија Павловић.

Р.Н. бр. 5, од 12. јануара

Половина јануара

У Чачку је формиран пододбор месарских радника у који се одмах уписало девет радника. За председника је изабран Војислав Михајловић, за секретара Милутин Лазовић а за благајника Велимир Шипетић.

Р.Н. бр. 10, од 23. јануара

Половина марта

Великом радничком збору у Београду за опште право гласа радници Чачка упутили су више поздравних телеграма:

1) „Живело опште право гласа, доле са цензом – Ђурчић – Ђорђевић“.

2) „Под црвену заставу обесправљених пролетера скупите се небројена маса нек осети нашу снагу владајућа класа. – Кројачки радници Кацамунски, Николић, Максимовић, Благојевић, Илић, Николић.“

3) „Честитамо данашњи збор, живело опште право гласа, доле са наметнутом цензом, живела радничка солидарност – Пододбор металски.“

4) „Обесправљени лишени учешћа у развијеној култури придружимо се протесту противу општинског и скупштинског монопола, живело опште право гласа. – Абацијски пододбор.“

5) „Отимамо права која нам припадају, доле са цензом. – Новаковић, Михаиловић, Ивановић, Селаковић.“

6) „Опште непосредно тајно право гласа са пропорционалним изборним системом без разлике вере и пола највеће је јемство за правилно развијање прогреса и културе, бедем реакцији и апсолутизму а победа социјалне демократије. Доле са цензом, право народу. – Социјалистичка организација.“

7) „Као какав оркан свестан пролетаријат руши бране стављене на путу ослобођења човечанства. Жртве падају али брана је све мање; опште право гласа раскрчиће пута и до најнеприступачнијих, пољуљаће их и обориће их. Живело опште право гласа! – Пододбор опанчарских радника.“

8) „Живело опште право гласа, доле са цензом. – Груја Лукић.“

9) „Истрајна борба, без обзира на жртве, мора победити. – Лазовићева, Петковић.“

10) „Под црвену заставу обесправљени пролетери у борбу за опште право гласа. Живела социјална демократија! – Пододбор Корјачки.“

11) „Честитамо данашњи збор и кличемо живело опште право гласа. – Синдикално веће.“

Р.Н. бр. 35 (додатак) од 23. марта

Половина марта

Обавештавају се обућарски радници да не путују у Чачак због тражења посла, јер је у граду тарифни покрет.

Р.Н. бр. 36, од 25. марта

Половина марта

Радници запослени у радионици Јована Михаиловића, воскара и лицидера у Чачку, ступили су у штрајк.

Р.Н. бр. 36, од 25. марта

Половина марта

Пододбор Савеза опанчарских радника у Чачку обавештава раднике да не долазе због тражења посла, јер влада велика беспослица.

Р.Н. бр. 36, од 25. марта

Половина марта

Савез млинарско-пекарских радника обавештава пекарске раднике да не долазе у Чачак због тражења посла, јер влада велика беспослица.

Р.Н. бр. 36, од 25. марта

24. април

У Чачку је почео штрајк опанчарских радника у коме је учествовало 52 радника. Захтев радника је био да се скрати радно време од 14 на 13 часова, да се рад недељом плаћа по погодби и да послодавци примају на рад само организоване раднике. Захваљујући дисциплини и одлучности радника, штрајк је трајао само три дана и завршио се потпуном победом штрајкача. Сви послодавци усвојили су радничке захтеве и вратили раднике на посао.

Р.Н. бр. 58, од 15. маја

1. мај

У Чачку је свечано прослављен Први мај, празник рад. У прослави је учествовало преко 320 радника, којима су се придружили и сељаци из Атенице. Поворка учесника прославе демонстрирала је улицама града, а потом је одржан велики збор на коме су говорили Ђорђе Протић о значају Првог маја, Стеван Топаловић о заштитном радничком законодавству, Лука Бојановић о осмочасовном радном времену, Коста Новаковић о федерацији слободних балканских народа и Таса Петковић о општем праву гласа. На збору је било присутно преко 600 радника и грађана.

По подне, у парку крај Мораве, одржано је радничко весеље. Том приликом говорио је Таса Петковић о религији и социјалдемократији и Милева Лазовић о женском радничком питању.

Р.Н. бр. 51, од 29. априла

Почетак маја

Месна организација Српске социјалдемократске странке и Синдикално веће у Чачку организовали су велики раднички збор на коме

су протествовали против доношења предложеног закона о радњама. На збору је захтевана енергична акција за доношење закона повољног за раднике. Збору је присуствовало преко 200 радника.

Р.Н. бр. 55, од 8. маја

Почетак маја

Пододбор Савеза опанчарских радника Чачка обавештава раднике да не долазе ради тражења посла, јер се налазе пред тарифним питањем.

Р.Н. бр. 55, од 8. маја

Почетак маја

Пододбор Савеза дрводељских радника у Чачку објавио је бојкот против Воја Радосављевића, столара, због грубог поступања према радницима.

Р.Н. бр. 58, од 15. маја

Половина маја

Пододбор Савеза абаџијских радника у Чачку обавештава раднике да не долазе због тражења посла, јер влада велика беспослица.

Р.Н. бр. 61, од 22. маја

Крај маја

Социјалистичка организација у Чачку изабрала је за делегате на Осмом конгресу Социјалдемократске партије Милету Ђурчића, Владу Ђорђевића, Косту Новаковића и Радомира Ивановића.

Р.Н. бр. 67, од 3. јуна

Крај маја

Пододбор Савеза опанчарских радника у Чачку одржао је скупштину и изабрао нову управу: председник Живан Жилавић, секретар Јездимир Ненадић, благајник Миливоје Топаловић, а чланови управе Остоја Кувекаловић, Јездимир Стишовић и Јеврем Јовановић. За чланове надзорног одбора изабрани су Владисав Јовановић и Максим Стојић.

Пододбор обавештава раднике да влада велика беспослица, па се упозоравају радници да не долазе у Чачак због тражења посла.

Р.Н. бр. 69, од 10. јуна

6. јун

Чачански радници упутили су поздравне телеграме Осмом конгресу Српске социјалдемократске партије:

1) „Класно свесни пролетеријат преко свога 8. конгреса удариће темеље који ће радни народ довести ослобађању. Живела социјална демократија. – Милева и Таса.“

2) „Честитамо рад конгреса, живела социјална демократија. – Груја Лукић, Војин Михаиловић, Милан Селиновић, Радомир Илић, Сава Стојановић, Мил. Стојановић.“

Р.Н. бр. 69, од 10. јуна

Почетак јуна

Пододбор Савеза млинарско-пекарских радника у Чачку, одржао је ванредну скупштину и изабрао нову управу: председник Вељко Костић, секретар Михаило Јовановић, благајник Рад. Стефановић, а чланови управе Вуле Пауновић и Тадија Поповић. За чланове контроле изабрани су Паун Огњановић и Љубомир Адић.

Р.Н. бр. 72, од 17. јуна

Почетак јуна

Пододбор Савеза млинарско-пекарских радника објавио је бојкот против Владимира Ђорђевића, бившег секретара пододбора, због проневере новца и покушаја цепања пододбора.

Р.Н. бр. 68, од 5. јуна

Половина јуна

Пододбор Савеза кројачких радника у Чачку објавио је бојкот против Драгутина Балтића, кројача, због грубог поступања према радницима.

Р.Н. бр. 74, од 22. јуна

20. јун

Социјалистичка организација у Чачку одржала је у кафани „Цар Лазар“ годишњу скупштину и изабрала нову управу: председник Милета Ђурчић, секретар Милева Лазовић, благајник Влада Ђорђевић, а чланови управе Радомир Ивановић и Сретен Нешић. За чланове контроле изабрани су Живан Жилавић, Милан Селаковић и Радомир Илић.

Р.Н. бр. 75, од 24. јуна

Почетак јула

Браварски радници у Чачку поднели су послодавцима тарифу на потпис. Тарифом је тражено скраћење радног времена од 10,30 на 10 часова, повећање минималне наднице од 1,20 на 1,60 динара, да се прековремени рад плаћа 50%, а да не може трајати дуже од 20 часова и да се укине рад на парче. Послодавци, изузев двојице, нису хтели да прихвате поднету тарифу, због чега су радници ступили у штрајк. Браварски радници су имали веома јаку организацију у оквиру свога пододбора и били спремни на упоран штрајк у својим захтевима. После седам дана штрајка послодавци су били приморани да прихвате све захтеве радника и потпишу предложену тарифу. Тако је још један штрајк чачанских радника успешно завршен.

Р.Н. бр. 84, од 15. јула

Р.Н. бр. 101, од 24. августа

Почетак јула

Пододбор Савеза металских радника у Чачку обавештава раднике да се браварски радници налазе у тарифном покрету, па се упозоравају радници да не долазе у Чачак због тражења посла.

Р.Н. бр. 81, од 8. јула

Половина јула

Синдикално веће у Чачку поднело је извештај о стању у појединим пододборима. Према том извештају пододбор Металских радника имао је 35 организованих и 9 неорганизованих радника, кожарско-прерађивачки 16 организованих и ниједан неорганизован, дрводељски 11 организованих и ниједан неорганизован, млинско-пекарски 10 организованих и 23 неорганизованих, кројачки 10 организованих и 5 неорганизованих, абацијски 12 организованих и 4 неорганизованих, и опанчарски 72 организована и 12 неорганизованих радника. Из извештаја се види да је код пододбора млинарско-пекарских далеко већи број неорганизованих радника. Разлог слабог рада овог пододбора је слаб рад појединих чланова управе и проневера секретара друштвеног новца, што је довело до неслоге међу члановима управе. Запажа се недостатак пододбора месарских радника, који се после формирања убрзо распао, због пасивности рада његових чланова.

Р.Н. бр. 88, од 24. јуна

29. јул

Социјалистичка организација у Чачку приредила је у башти хотела „Лазовић“ позоришни комад „Борба“. Главну улогу у овом комаду социјалне садржине играо је Петар Христилић, члан Народног позоришта из Београда, уз суделовање позоришне секције домаћег „Абрашевића“.

Р.Н. бр. 89, од 27. јула

Крај јула

Синдикално веће у Чачку одржало је своју скупштину на којој је изабрана нова управа. За председника је изабран Стеван Топаловић, за секретара Данило Гавриловић, за благајника Милан Живковић, а за чланове управе Љубомир Душић, Вукоман Ћосић, Милован Станишић, Живан Жилавић, Јездимир Ненадић, Јован Петровић, Радомир Јанковић, Мијаило Благојевић, Крста Николић, Војислав Стојановић, Љубо Стојановић, Милорад Равас и Љубомир Лазич.

Р.Н. бр. 91, од 31. јула

Половина августа

Пододбор Савеза опанчарских радника у Гучи одржао је годишњу скупштину и изабрао нову управу: председник Паун Ковачевић, секретар Видоје Араповић, благајник Богдан Броћић. У надзорни одбор изабран је Здравко Караклајић.

Р.Н. бр. 102, од 26. августа

Половина августа

Пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника у Чачку, обавештава да су обућарски радници у тарифном покрету, па се умољавају радници да не долазе у Чачак због тражења посла.

Р.Н. бр. 102, од 26. августа

Почетак септембра

Обућарски радници Чачка ступили су у штрајк захтевајући од послодаваца да потпишу нови тарифни правилник. После само три дана борбе штрајк је успешно завршен. Радници су новом тарифом добили знатно повећање наднице и добро регулисање услова рада. Овако брз успех штрајка треба тражити у чињеници да су сви обућарски

радници Чачка били чланови синдиката и зато је штрајк могао да буде добро припремљен и успешно спроведен.

Р.Н. бр. 110, од 14. септембра

27. октобар

Опанчарски послодавци у Чачку захтевали су од својих радника да продуже радно време за један сат, да старији радници раде на парче. Услови рада опанчарских радника ионако су били бедни. Надница је износила од 80 пара до 2 динара уз 13 часова радног времена. Поред тога, послодавци су тражили да се радници одрекну своје синдикалне организације, верујући да ће укидањем организације много лакше моћи да диктирају услове радницима. Како радници нису хтели да прихвате захтеве послодаваца, били су избачени на улицу. Радници су одмах одговорили штрајком у коме је учествовало 72 организована радника. Послодавци су, видећи упорност и непоколебљивост радника у остваривању својих права, позвали у помоћ општинску власт и полицију. Настаје хапшење, малтретирање и прогањање радника. Међутим, верујући да је победа на њиховој страни, опанчарски радници су, сnoseћи све непријатности, упорно водили борбу за остваривање својих права.

Штрајк опанчарских радника трајао је преко три месеца, завршен је првих дана фебруара 1911. потпуном победом радника.

Р.Н. бр. 132, од 4. новембра

Крај октобра

Радници Чачка објавили су бојкот кројачке радње Љуба Јовановића, због малтретирања радника.

Р.Н. бр. 128, од 26. октобра

Почетак децембра

Поводом одржавања великог радничког збора у Београду против реакционарног радикалског режима, а за опште право гласа и слободу штампе, радници Чачка упутили су више поздравних телеграма:

1) „Доле са реакционарним законом. Живела слободна штампа! – Селаковић.“

2) „Високо уздигните буктињу против мрака, а зора већ руди! – Ђорђевић, Ивановић, Ђурчић.“

3) „Живела слободна штампа! Живела социјална револуција! – Јован и Драга Петровић, Живан Швабовић, Марко Павловић.“

4) „Протестујемо против окова штампе и пословног реда Народне Скупштине. Живела слободна штампа! Живело опште право гласа. – Пододбор кожарско-прерађивачки.“

5) „Солидарисући се с вама желимо да истрајете у борби против реакције кличући: живео свестан пролетеријат, живело опште право гласа. – Пододбор млинарско-пекарски.“

6) „Протестујемо најодушевљеније противу нових пројеката закона о штампи, скупштинског пословника, захтевамо опште право гласа. Опанчарски пододбор.“

7) „Придружујемо се протесту против пројекта закона о штампи, скупштинског пословног реда, захтевамо опште право гласа. – Абаџијски пододбор.“

8) „Солидарни са вама протестујемо противу незаконитости које се намећу пролетеријату. Живела слобода штампе, живело опште право гласа, доле са реакцијом. – Кројачки пододбор.“

9) „Учинимо сложено протест против незаконског пројекта закона о штампи, пословног реда скупштинског. Захтевамо опште право гласа. – Берберски пододбор.“

10) „Придружујемо се заједничкој борби против угњетача слободне штампе и против пословног реда у скупштини. Живело опште право гласа, доле са цензуром. – Пододбор дрводељских радника.“

11) „Придружујемо се вашем протесту против реакционарних смерова буржоазије кличемо живело опште право гласа. – Социјалистичка организација.“

Р.Н. бр. 149, од 14. децембра

Крај децембра

Радници Чачка одржали су протестни збор против пројекта закона о штампи и скупштинског пословника. Збору је присуствовало преко 200 радника. После одржаног збора учесници су манифестовали улицама града.

Р.Н. бр. 153, од 25. децембра

Непознат датум

У Чачку је основана прва обућарска задруга чији су оснивачи били Милета Ђурчић, Петар Љубојевић, Мића Чакаревић и Спасоје Пенезић. Оснивачи су у задругу унели сав свој алат и инвентар. Задруга је почела рад без икаквог капитала, али је упорношћу радника и квалитетом рада успела да се одржи све до рата 1941. године.

Сећање

1911. ГОДИНА

Почетак јануара

Пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника Чачка одржао је годишњу скупштину и изабрао нову управу у саставу: председник Јован Петровић, секретар Север Страшмештеровић, благајник Петар Чакаревић. За контролоре су изабрани Раде Митровић и Милан Петаковић, а за делегата на скупштини Савеза кожарско-прерађивачких радника изабран је Јован Петровић.

Р.Н. бр. 4, од 8. јануара

Крај јануара

Пододбор Савеза абацијских радника у Чачку изабрао је нову управу: председник Станимир Радошевић, секретар Бранислав Станковић, благајник Мијаило Божовић, контролна комисија: Тијосав Лазовић и Иван Божовић. За делегата на конгресу Савеза абацијских радника изабран је Тијосав Лазаревић.

Р.Н. бр. 14, од 1. фебруара

Јануар

Опанчарски радници Чачка ступили су у штрајк који је имао одбрамбени карактер. Штрајк је вођен у циљу одбране организације од послодаваца који су покушали да растура радничку организацију. После више од три месеца борбе штрајк је успешно завршен, послодавци су признали организацију опанчарских радника.

Р.Н. бр. 19, од 7. фебруара

Почетак фебруара

Поред осталих радничких организација у Чачку је основан и пододбор Савеза берберских радника.

Р.Н. бр. 26, од 15. фебруара

Половина фебруара

Синдикално веће у Чачку изабрало је нову управу: председник Јован Петровић, секретар Аца Атанацковић и благајник Војислав Ерић.

Р.Н. бр. 29, од 18. фебруара

Половина фебруара

Пододбор Савеза опанчарских радника у Гучи одржао је годишњу скупштину и изабрао нову управу: председник Милан Јоловић, секретар Видоје Араповић, благајник Богдан Братић. За чланове надзорног одбора изабрани су Драгутин Рајичић и Паун Ковачевић.

Р.Н. бр. 34, од 24. фебруара

Половина фебруара

Пододбор Савеза опанчарских радника у Чачку одржао је годишњу скупштину и изабрао нову управу. За председника је изабран Аца Атанацковић, за секретара Давид Радичевић, за благајника Стојан Стишовић, а за чланове Владислав Тошић, Василије Вранић и Вукосав Станојевић. У надзорни одбор изабрани су Петар Новаковић, Драгић Цвијовић и Миливоје Топаловић. За делегата на Савезној скупштини опанчарских радника изабран је Аца Атанацковић.

Р.Н. бр. 34, од 24. фебруара

Половина фебруара

Пододбор Савеза металских радника у Чачку изабрао је нову управу у саставу: председник Војислав Ерић, секретар Љуба Душић, благајник Спасоје Јанић и чланови Никола Радосављевић и Вукашин Вуковић. У финансијску контролу изабрани су Мирко Стефановић и Милорад Златковић.

Р.Н. бр. 37, од 28. фебруара

Почетак априла

Пододбор Савеза кројачких радника у Чачку одржао је годишњу скупштину и изабрао нову управу: председник Радомир Илић, секретар Милан Павловић, благајник Атанас Кацамунски. У контролну комисију изабрани су Крста Николић и Милутин Вељковић, а за делегата на конгресу Савеза кројачких радника изабран је Радомир Илић.

Р.Н. бр. 76, од 15. априла

Почетак априла

Пододбор Савеза грађевинских радника у Чачку, уз помоћ синдикалног већа, обновио је свој рад и изабрао нову управу у коју су ушли: председник Милентије Михаиловић, секретар Вукоман Павловић и

благајник Јордан Ристић. У надзорни одбор изабрани су Витомир Филиповић за председника и Љуба Продановић за секретара.

Р.Н. бр. 87, од 28. априла

1. мај

Радници Чачка свечано су прославили свој празник рада. Преко 360 радника узело је учешћа у прослави, међу којима и први пут 60 сељака-социјалиста из Зеока и Граба. Радници су са великим одушевљењем поздравили долазак сељака, док је оркестар РКУД „Абрашевић“ свирао „Марсељезу“.

Скуп учесника прославе био је испред кафане „Цар Лазар“, одакле је у 9 часова поворка кренула ка Малој пијаци, где је Топаловић Миливоје говорио о захтевима радника и тражио њихово остварење. Одатле је поворка кренула улицама града и зауставила се на Великој пијаци, где је одржан збор уз присуство преко 500 грађана. На збору су Сава Музикравић, професор, и Таса Петковић, чиновник, говорили о значају Првог маја, о међунродној солидарности пролетеријата, о милитаризму и политици владајућих партија.

По подне радници су се поново окупили испред кафане „Цар Лазар“, касније у парку крај Мораве где је одржано радничко весеље уз програм радничког друштва „Абрашевић“. Овде је Милева Петковић говорила о положају жене у друштву и њеном учешћу у борби коју води радничка класа. Прослава је завршена одакле је и почела, испред кафане „Цар Лазар“, где је поново говорио професор Сава Музикравић.

Р.Н. бр. 87, од 28. априла

Почетак маја

Пододбор Савеза млинарско-пекарских радника и Синдикално веће у Чачку објавили су бојкот посластичарске радње Ђорђа Јовановића, зато што не поштује закључену тарифу, вређа раднике и не дозвољава својим радницима да посећују састанке.

Исти Савез обавештава воскарске и лицидерске раднике да не иду на рад код Јеремије Прокића, воскара из Чачка, зато што оптужује и клевета организоване раднике код полиције.

Р.Н. бр. 102, од 16. маја

Почетак маја

Социјалистичка организација у селу Слатини изабрала је управу у саставу: председник Драгутин Перуничкић, секретар Александар Биорац, благајник Тихомир Страњанац и чланови Владимир Чакајац и Душан Ровинац. За контролоре су изабрани Андрија Лазаревић, Радван Гавриловић и Бранислав Мацаревић.

Р.Н. бр. 101, од 14. маја

13. мај

Своју високу солидарност испољили су радници Чачка на сахрану друга и саборца Груја Лукића, фарбарског радника и члана Социјалдемократске странке. Сви организовани радници напустили су радионице да одају последњу пошту своме другу. Од преминулог друга, у име партијске организације, опростили су се Сава Музикравић, професор, и Таса Петковић, чиновник, који су свој говор завршили речима:

„Нека они који проповедају рај на небу, а уживају га на земљи знају: да је социјална демократија маску њихове демагогије распарчала и да се пролетеријат, свестан и снажан, побеђујући, приближује мети среће и братства.“

Р.Н. бр. 103, од 17. маја

Половина маја

Месна социјалистичка организација у Чачку изабрала је делегате за IX конгрес Српске социјалдемократске партије Милету Турчића, Радомира Ивановића, Саву Музикравића и Радомира Илића. На конгресу је дискутовао Сава Музикравић.

Р.Н. бр. 106, од 20. маја

Половина маја

Пододбор Савеза дрводељских радника у Чачку одржао је годишњу скупштину и изабрао нову управу, коју су сачињавали: председник Милован Станишић, секретар Стеван Топаловић и благајник Живојин Ћосић. За контролоре су изабрани Глиша Вукомановић и Драгољуб Димитријевић.

Р.Н. бр. 111, од 26. маја

28. мај

У Београду је одржана Прва земаљска конференција жена социјалдемократата. Испред жена Чачка, делегат на овој конференцији је била Ковиљка Ђурић.

Р.Н. бр. 115, од 1. јуна

Почетак јуна

Поводом одржавања Девог конгреса Српске социјалдемократске странке, радници Чачка упутили су поздравне телеграме Конгресу:

1) „Чачак – Честитајући рад IX конгреса социјалне демократије узивијемо: Да живи свестан пролетеријат, да живи социјална демократија! Социјалистичка организација.“

2) „Чачак – Радничком парламенту желимо успешан рад. Будућност је наша. Живео Интернационални Пролетеријат. Музикравић, Ивановић, Стојановић, Михаиловић, Ђорђевић, Јаковљевић, Милан В. Павловић, Михаило Рајчић, Алекса Влатковић.“

3) „Обесправљено у капиталистичком друштву, тражимо еманципацију човека и жена. Софија, Милева.“

Р.Н. бр. 118, од 4. јуна

Р.Н. бр. 125, од 13. јуна

Почетак јуна

Социјалдемократска странка повела је акцију потписивања петиције против реакционарног владајућег режима радикалске буржоазije. Из Чачка је петицију потписало 158 чланова странке.

Р.Н. бр. 123, од 10. јуна

Крај јуна

Повереништво Савеза берберских радника у Чачку изабрало је за повереника Милана Топаловића, а за чланове надзорног одбора Љубомира Стојановића и Милорада Равасија.

Р.Н. бр. 143, од 4. јула

10. јун

У Чачку су одржани избори за место сталног члана Радничке коморе Србије. Већином гласова изабран је Влада Ђорђевић, абацијски радник. Интересантно је да је исти делегат изабран и у Краљеву, тако да је представљао два града.

Р.Н. бр. 159, од 22. јула

10. јул

У Чачку је одржан збор занатлија са територије Западне Србије. Збор је организовао Занатлијски савез, који је деловао мимо синдикално организованих радника. Између осталих, говорио је и Павле Радвановић, уредник „Занатлијског савеза“ и председник Главног одбора Занатлијског савеза. Он је у свом говору напао социјалисте и организоване раднике и устао у одбрану ситног поседа. На збору су говорили и синдикални и партијски руководиоци Чачка: Милета Ђурчић и Велисав Јањић. Они су истакли да ситне занатлије треба да се удруже са радницима и заједно боре против система друштвеног уређења, против експлоатације радника, најамног рада, а не против појединаца, како су то занатлије прокламовале.

Р.Н. бр. 156, од 19. јула

13. јул

Примена закона о радњама спроведена је у Чачку веома споро. Послодавци и трговци тешко су прихватили скраћење радног времена и под заштитом полиције покушавали су да изиграју ову законску одредбу. Међутим, када су радници припретили да ће се организовано борити за примену закона, сви послодавци и трговци су почели отврати и затварати радње у одређено време. Једини који није хтео да примени ову законску одредбу био је трговац Веса Милекић, иначе председник општине. Зато се на данашњи дан, увече, пред његовом радњом окупио велики број радника и грађана протестујући против председникове самовоље. Полиција је растерала демонстранте, а председник је сутрадан издао наредбу којом се забрањује радницима окупљање и задржавање у граду после 20 часова.

Р.Н. бр. 158, од 21. јула

Половина јула

После изласка закона о радњама, којим је радно време ограничено на 10 часова, чачански послодавци захтевали су од радника да раде и по 14 до 15 часова. Опанчарски радници устали су у одбрану тешко стечених права објавом штрајка. У свом захтеву радници су једино тражили да се поштује законска одредба о радном времену, односно да раде 10 часова како то и закон регулише.

Р.Н. бр. 154, од 16. јула

Крај јула

Браварски радници запослени у радионици Наума Трифуновића ступили су у штрајк. Штрајк је трајао више од месец дана. Нису познати ближи подаци о резултатима овог штрајка.

Р.Н. бр. 168, од 2. августа

Почетак августа

Пододбор Савеза металских радника у Чачку одржао је полугодишњу скупштину и изабрао нову управу: председник Миленко Гајић, секретар Вукашин Вуковић, благајник Милутин Павловић и чланови управе Милорад Златковић и Милош Павловић. За чланове финансијске контроле изабрани су Радован Милекић и Данило Гавриловић.

Р.Н. бр. 174, од 9. августа

Половина августа

Социјалистичка организација у Чачку одржала је годишњу скупштину и изабрала нову управу: председник Војислав Ерић, секретар Данило Гавриловић, благајник Влада Ђорђевић и чланови управе Живан Жилавић и Радомир Илић. За чланове надзорног одбора изабрани су Сава Стојановић, Радован Миленковић и Станимир Радошевић.

Р.Н. бр. 189, од 26. августа

21. август

У Мрчајевцима је основана социјалистичка читаоница и изабрана управа: Гаврио Мијатовић, земљорадник, Иван Божовић, абацијски радник, Милан Миловановић, абацијски радник и Тихомир Радивојевић, земљорадник. У надзорни одбор изабрани су Божидар Милинковић, абацијски радник, и Тихомир Јовановић, земљорадник. За књижничара и продавца „Радничких новина“ изабран је Иван Божовић.

Р.Н. бр. 189, од 26. августа

31. август

Столарски радници у Чачку ступили су у штрајк пошто су послодавци одбили да са пододбором Савеза дрводељских радника закључе уговор о послу. Радници су захтевали:

- 1) Укидање рада на парче.
- 2) Повећање минималне наднице од 2,5 на 3 динара.

3) Признавање организације.

4) Скраћење радног времена од 9,5 на 9 часова дневно.

После четвородневног трајања штрајк је завршен потпуном победом радника.

Р.Н. бр. 198, од 6. септембра

Р.Н. бр. 203, од 12. септембра

Почетак септембра

За делегата на ванредној конференцији Савеза абаџијских радника, испред пододбора у Чачку, изабран је Влада Ђорђевић. На одржаној скупштини Ђорђевић је изабран за члана надзорног одбора Савеза.

Р.Н. бр. 204, од 13. септембра

Почетак септембра

Месна организација Социјалдемократске партије у Чачку одржала је збор на коме је присуствовало преко 200 радника. На збору су Влада Ђорђевић и Стеван Топаловић говорили о непризнавању Закона о радњама и општем праву гласа. После конференције одржана је демонстрација за учешће преко 300 радника.

Р.Н. бр. 204, од 13. септембра

Почетак септембра

У Лежевици је формирана месна организација Српске социјалдемократске странке и изабрана нова управа: председник Гаја Јеремић, секретар Кузман Ковачевић, благајник Милан Колаковић и чланови управе Ранко Нешковић и Велисав Гостиљац. За чланове надзорног одбора изабрани су Петар Луковић и Величко Симовић.

Р.Н. бр. 207, од 16. септембра

Почетак септембра

Пододбор Савеза берберских радника у Чачку изабрао је за повереника Милорада Равасија, а за контролоре Милоша Стефановића и Бранислава Кувелића.

Р.Н. бр. 213, од 23. септембра

Почетак октобра

У Лучанима је основана нова читаоница и изабрана управа: председник Јевђо Рендулић, секретар Тихомир Радуловић, благајник Но-

вак Златић. За чланове управе изабрани су Богосав Радојичић, Живојин Урошевић, Милан Стојановић и Тихомир Мандић.

Р.Н. бр. 230, од 13. октобра

11. октобар

Кројачки радници Чачка поднели су послодавцима тарифу на потпис. Како послодавци нису хтели да прихвате нову тарифу, радници су одговорили штрајком. Полиција, штитећи интересе послодавца, хапси четири радника и двојицу осуђује на 20 дана затвора и прогонство, а двојицу на 10 дана затвора. Раднике то није поколебало, већ су наставили штрајк. После око 20 дана трајања, радници су делимично остварили своје захтеве.

Р.Н. бр. 242, од 27. октобра

Р.Н. бр. 253, од 9. новембра

Крај октобра

Чачански радници одржали су протестни збор против рата и мирно манифестовали, а за идеју стварања блаканске конференције.

Р.Н. бр. 245, од 31. октобра

Почетак новембра

Пододбор Савеза млинарско-пекарских радника Чачка одржао је ванредну скупштину на којој је изабрана нова управа у саставу: председник Војислав Стојановић, секретар Атанасије Коусмунски, благајник Влада Ђорђевић. За чланове контроле изабрани су Данило Гавриловић и Светолик Павловић.

Р.Н. бр. 250, од 5. новембра

1912. ГОДИНА

1. јануар

Месна организација Српске социјалдемократске странке у Чачку одржала је конференцију на којој су изабрани делегати за ванредни конгрес Српске социјалдемократске странке. За делегате су изабрани Радован Милекић из Чачка и Коста Новаковић и Душан Пешић из Београда. Пошто је касније Коста Новаковић, из непознатих разлога, дао оставку, за делегата је накнадно изабран Веља Стојановић из Београда.

Р.Н. бр. 4, од 5. јануара

Крај јануара

Пододбор Савеза абацијских радника у Чачку одржао је годишњу скупштину и изабрао нову управу: председник Милан Живковић, секретар Милорад Јеремић, благајник Вукоман Ћосић. За чланове контролне комисије изабрани су Тијосав Лазовић и Сретен Станојевић.

Р.Н. бр. 27, од 2. фебруара

Почетак фебруара

Пододбор Савеза млинарско-пекарских радника у Чачку, одржао је годишњу скупштину и изабрао нову управу: председник Војислав Стојановић, секретар Борисав Николић, благајник Влада Ђорђевић. За чланове надзорног одбора изабрани су Светолик Ђајић и Данило Гавриловић. Као делегат пододбора за годишњу скупштину Савеза изабран је Борисав Николић.

Р.Н. бр. 34, од 10. фебруара

14. фебруар

Месна организација Српске социјалдемократске странке у Чачку одржала је конференцију на којој је Радомир Ивановић, абација, изабран за посланичког кандидата Чачка на листи Српске социјалдемократске странке. Листу кандидата потврдила је и главна партијска управа.

Р.Н. бр. 41, од 18. фебруара

26. фебруар

Месна организација Српске социјалдемократске странке у Чачку организовала је велики народни збор. Радници су се сакупили испред својих просторија и пошли на збор у поворци носећи своју црвену заставу. Збору је присуствовао и велики број сељака из оближњих села. На збору је говорио Лука Павићевић из Београда о предстојећим изборима.

Р.Н. бр. 52, од 2. марта

Почетак марта

Пододбор Савеза опанчарских радника у Чачку одржао је своју скупштину и изабрао нову управу: председник Божидар Ристовић, секретар Никодин Радоњић, благајник Максим Стојић и чланови Миливоје Топаловић, Милосав Илић и Милисав Цупара. За чланове надзор-

ног одбора изабрани су Петар Новаковић, Милисав Цупара и Љубинко Благојевић.

Р.Н. бр. 66, од 10. марта

1. мај

Радници Чачка, уз обуставу рада, свечано су прославили Први мај. Поворка од преко 600 учесника, са пет црвених застава, манифестовала је улицама Чачка и узвикивала пароле. На Великој и Малој пијаци одржани су митинзи, на којима су Стева Топаловић, Таса Петковић и Милета Ђурчић посебно говорили о милитаризму и општем праву гласа.

На прослави празника рада учествовало је око 200 сељака из драгачевског и трнавског среза. Они су дошли са својим црвеним заставама, а радници су им приредили срдчан дочек уз звуке „Марсеље“ РКУД „Абрашевић“. По подне у парку крај Мораве приређено је радничко весеље уз песму и игру. По завршетку прославе, секретар чачанске партијске организације опростио се од другова са села кратким говором у коме је говорио о методу рада на социјалистичком просвећивању села.

Са прославе је упућен поздравни телеграм главној управи у Београду:

„Са једне од најсјајнијих мајских демонстрација у име 500 другова шаљемо вам социјалистичко поздравље и кличемо: Да живи Први мај! Живело опште право гласа! Социјалистичка организација“.

Р.Н. бр. 93, од 23. априла

Р.Н. бр. 97, од 27. априла

14. мај

Месна организација Српске социјалдемократске странке у Чачку одржала је партијску конференцију у друштвеним просторијама кафане „Цар Лазар“.

Р.Н. бр. 108, од 10. маја

16. и 17. јун

Месна организација Српске социјалдемократске странке у Чачку одржала је своју редовну годишњу скупштину на којој је изабрана и нова управа у саставу: председник Милета Ђурчић, секретар Ђока Протић, благајник Владан Ђорђевић, а за чланове управе изабрани су

Војислав Ерић и Чедомир Цвијовић. За чланове надзорног одбора изабрани су Антоније Марковић, Радомир Ивановић и М. Гајић.

Р.Н. бр. 121, од 26. маја

Р.Н. бр. 149, од 28. јуна

20. јун

Радници Чачка изабрали су суд добрих људи. Задатак суда је да помаже радницима у решавању спорова са послодавцима. После обављеног гласања за судије су изабрани: Милета Ђурчић, обућарски радник, Стеван Топаловић, столарски радник, Војислав Ерић, браварски радник, Чедомир Цвијовић, кројачки радник, Тијосав Лазовић, абацијски радник, а за заменике Божа Ристовић, опанчарски радник, Петар Пешић, лимарски радник, Радован Кнол, каменорезачки радник и Војислав Стефановић, воскарски радник. После конституисања, за председника је изабран Милутин Гавриловић, столарски радник, (вероватно касније кооптиран), а за потпредседника Милета Ђурчић, обућарски радник.

Р.Н. бр. 190, од 15. августа

Крај јула

Савез опанчарских радника обавештава да у Чачку влада велика беспослица па се умољавају радници да не долазе због тражења посла.

Р.Н. бр. 174, од 27. јула

Почетак августа

Пододбор Савеза абацијских радника у Чачку одржао је своју другу тромесечну скупштину на којој је изабрао нову управу: председник Милан Живковић, секретар Илија Томовић и благајник Андрија Оцокољић. За чланове контроле изабрани су Владимир Радошевић и Видосав Симовић.

Р.Н. бр. 189, од 14. августа

Почетак августа

Социјалистичка читаоница у Мрчајевцима одржала је годишњу скупштину и изабрала нову управу: председник Миливоје Јовановић, земљорадник, секретар Радисав Марић, земљорадник, благајник Станмир У. Бојовић, абација. За чланове управе изабрани су Божа Миленковић, абација, и Тихомир Јовановић, земљорадник. На скупштини је 11 грађана дало добровољни прилог у новцу за набавку књига.

Р.Н. бр. 192, од 17. августа

1913. ГОДИНА

Почетак марта

Премину је Драгутин Перуничкић, земљорадник из Слатине. Као веома млад прихватио је идеје Светозара Марковића, а касније пришао Социјалдемократској партији. „Радничке новине“ објавиле су кратак натпис о његовој смрти у коме се, поред осталог, каже: „Својом интелигенцијом и карактером, врло млад, стекао је поверење својих другова и био председник општине и члан окружне скупштине. Када се разочарао у издајнике, изроде Светозареве, пришао је социјалној демократији и верно јој служио, иако су га стари „пријатељи“ исмевали и малтретирали. Он је остао непоколебљиво одан своме учитељу и ушао у наше редове, где је до смрти био.“

Р.Н. бр. 40, од 16. марта

Почетак марта

Пододбор Савеза дрводељских радника у Чачку изабрао је делегата на Трећем конгресу Савеза Стевана Топаловића, столарског радника.

Р.Н. бр. 55, од 6. марта

9. април

У Чачку је од туберкулозе преминуо Радомир Илић, кројачки радник, истакнути члан Српске социјалдемократске странке.

Р.Н. бр. 77, од 3. маја

Крај априла

Са прославе Првог маја, радници Чачка упутили су поздравни телеграм београдским радницима:

„Збор чачанских радника изјављује своју солидарност са радницима целог света у захтевима за међународни мир и братство. Живела социјална демократија! – Топаловић“

Р.Н. бр. 70, од 25. априла

1. мај

Услед војне мобилизације великог броја чланова и функционера синдиката и партијске организације Чачка, прослава Првог маја obeлежена је веома скромно. Одржан је збор на коме је Стеван Топало-

вић, столарски радник, говорио о значају прославе Првог маја. Збору је, преко свих очекивања, присуствовало преко 100 радника. Због прославе празника рада радници су тог дана обуставили рад у око 30 радионица.

Р.Н. бр. 76, од 2. маја

10. јул

Према извештају објављеном у „Радничким новинама“, за протеклих 10 година пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника у Чачку организовао је шест штрајкова, који су укупно трајали 367 дана, са 53 учесника штрајка. Три штрајка су завршена успешно, док су три завршена без успеха.

Р.Н. бр. 134, од 10. јула

8. септембар

Месна организација Српске социјалдемократске партије, одржала је у сали кафане „Лазовић“ велики раднички збор. Тема на збору била је „Рат и ратне последице“. Поред радника, збору је присуствовао велики број ситних сопственика, који су због рата доведени у тешку материјалну ситуацију. На збору је истакнуто да су многи радници после демобилизације остали без посла. Они радници који су имали среће да пронађу посао, морали су да раде за половину наднице, јер су послодавци користили тежак положај привреде, као последице ратног стања.

Р.Н. бр. 201, од 26. септембра

Почетак септембра

Пододбор Савеза опанчарских радника у Чачку одржао је своју скупштину на којој је изабрана нова управа: председник Живко Икодиновић, секретар Милан Радонић, благајник Миленко Ерић, а чланови Максим Стојић, Јездимир Симовић и Драгомир Мандић. За чланове надзорног одбора изабрани су Божа Ристовић, Миливоје Топаловић и Петар Новаковић.

Р.Н. бр. 187, од 10. септембра

Почетак септембра

Пододбор Савеза абацијских радника у Чачку одржао је своју скупштину на којој је изабрана нова управа: председник Вукоман Ђосић, секретар Станимир Радошевић и благајник Антоније Михаило-

вић. За чланове надзорног одбора изабрани су Владимир Радошевић и Сава Палигорић.

Р.Н. бр. 200, од 25. септембра

10. септембар

Пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника у Чачку одржао је конференцију на којој је изабрана нова управа у саставу: председник Алекса Вукомановић, секретар Деспот Секулић, благајник Миодраг Симић и чланови Лазар Васовић и Велимир Сретеновић. За чланове надзорног одбора изабрани су Миле Ристовић и Душан Пауновић.

Р.Н. бр. 200, од 25. септембра

30. децембар

Месна организација Српске социјалдемократске партије у Чачку одржала је, у кафани „Цар Лазар“, чланску конференцију.

Р.Н. бр. 202, од 27. септембра

Почетак октобра

Пододбор Савеза металских радника у Чачку одржао је конференцију на којој је обновљен рад, који је ратом био прекинут. На конференцији је изабрана нова управа у саставу: председник Марко Стефановић, браварски радник, секретар Петар Пешић, лимарски радник, благајник Јеремија Ћирковић, браварски радник, и чланови Младен Константиновић и Благоје Шолајић, браварски радници. За чланове финансијске контроле изабрани су Војислав Ерић и Богдан Јовичић.

Р.Н. бр. 220, од 18. октобра

Половина новембра

Социјалистичка организација у Чачку одржала је састанак на коме је извршена попуна нове управе у коју су ушли: потпредседник Стеван Филиповић, обућарски радник, секретар Чедомир Цвијовић, абацијски радник, и члан Сава Стојановић, кројачки радник. За новог председника надзорног одбора изабран је Радомир Ивановић, абацијски радник.

Р.Н. бр. 143, од 28. новембра

9. децембар

Завршетак Другог балканског рата довео је радничку класу Чачка у веома тежак положај. Послодавци су повећали радно време а сма-

њили наднице, док су трошкови живота осетно порасли. Месна организација Српске социјалдемократске партије одржала је збор, уз присуство великог броја радника и сељака, на коме је анализиран тежак положај радника у Чачку изазван ратом.

Р.Н. бр. 276, од 27. децембра

1914. ГОДИНА

9. јануар

У Чачку је преминуо Боривоје Арсенијевић, матурант. Као ученик, одушевљено је пришао социјалдемократском покрету и неуморно радио на пропагирању социјалистичких идеја међу радницима, због чега је био веома омиљен код радничке класе. Био је веома сиромашан и, немајући могућности да се лечи, подлегао је опакој болести. Његовом смрћу раднички покрет Чачка изгубио је младог и оданог члана.

Р.Н. бр. 15, од 17. јануара

Половина јануара

Чачанска социјалистичка организација изабрала је за делегате на Десетом конгресу Српске социјалдемократске партије Милету Ђурчића, обућарског радника, и Радомира Ивановића, абаџијског радника.

Р.Н. бр. 24, од 28. јануара

19. јануар

Столарски радници Чачка ступили су у штрајк, захтевајући враћање ранијих услова живота и рада. Наиме, радници су имали утврђен минимум од 2 динара, укинут рад на акорд и радно време од 9 часова дневно. С објавом мобилизације, рад у организацији је био знатно ослабио, што су послодавци искористили да погоршају ионако лоше услове рада. Смањили су минимум на 1 динар, увели рад на акорд и продужили радно време на 10 часова. Радници су одмах одговорили штрајком са захтевом да послодавци врате раније утврђене услове. Видећи одлучност радника у својим захтевима, послодавци су били приморани да прихвате све захтеве радника. Тако се овај штрајк столарских радника завршио потпуним успехом.

Р.Н. бр. 28, од 1. фебруара

Почетак фебруара

Пододбор кожарско-прерађивачких радника Чачка одржао је скупштину и изабрао нову управу: председник Милан Петаковић, секретар Рад. Јанковић, благајник Миле Симић, и чланови Станимир Грковић и Витомир Арсенијевић. За чланове надзорног одбора изабрани су Владимир Радовановић и Душан Пауновић.

Р.Н. бр. 41, од 17. фебруара

Почетак фебруара

Пододбор млинарско-пекарских радника у Чачку објавио је бојкот радње Ђорђа Јовановића, посластичара, као и његових радника. Пододбор упозорава раднике да не долазе у Чачак и не ступају на рад код бојкотованог послодавца.

Р.Н. бр. 34, од 8. фебруара

Почетак фебруара

Група радника Чачка упутила је Десетом конгресу Српске социјалдемократске партије поздравни телеграм следеће садржине: „Непрекидном борбом стићи ћемо мети. Истрајте у борби, с вама смо. Каровић, Милинковић, Димитријевић, Мирић.“

Р.Н. бр. 30, од 4. фебруара

18. фебруар

Социјалдемократска партијска организација у Чачку одржала је велики збор коме је присуствовало преко 500 радника и велики број грађана. На збору су говорили Димитрије Туцовић и Здравко Тодоровић. У ширем излагању они су говорили о антинародној политици владајуће радикалне партије која је својом пореском политиком посебно угрожавала сиротињу и радничку класу. У даљем излагању посебно су указали на националистичку и освајачку политику владе у балканским ратовима, када је извршен поход на Албанију.

Р.Н. бр. 65, од 17. марта

Почетак фебруара

Социјалистичка организација Чачка упутила је Десетом конгресу српске социјалдемократске партије поздравни телеграм следеће садржине:

„Нека се чује глас народа који је топовска рика и шовинистички бес био заглушио. Са жељом да уроди плодом, поздравља рад соција-

листичког парламента са узвиком: Рат рату! Мир међу народима! Живела социјална демократија! Живела федерација балканских народа. Социјалистичка организација.“

Р.Н. бр. 30, од 4. фебруара

Почетак марта

Пододбор Савеза дрводељских радника у Чачку изабрао је нову управу у саставу: председник Живан Милошевић, секретар Средоје Митровић, благајник Јован Ђорђевић. За чланове контроле изабрани су Стеван Топаловић и Мијаило Јовановић.

Р.Н. бр. 89, од 16. априла

Почетак марта

Пододбор Савеза опанчарских радника у Чачку изабрао је нову управу у саставу: председник Божидар Ристовић, секретар Радмило Стаматовић, благајник Јездимир Стишовић. За чланове управе изабрани су Василије Вранић, Чедомир Гавриловић и Владисав Јовановић, а у надзорни одбор Петар Новаковић, Владисав Тошић и Миленко Ерић.

Р.Н. бр. 59, од 10. марта

6. март

Радници на изградњи железничке пруге Чачак – Горњи Милановац радили су у веома тешким условима. Тако „Радничке новине“ пишу: „Рад је трајао дневно 15 сати без икаквог недељног одмора, као и без недовољних животних намирница, јер се и на самом месту, где је барака, врши намирницама пљачка, продајући по врло скупој цени. Преноћишта су испод сваке критике, спава се по кошарама и сељачким вајатима, где се још више изнуравају радне снаге и већи несретни случајеви дешавају.“

Р.Н. бр. 55, од 6. марта

1. мај

У Чачку је поводом празника рада одржана велика манифестација улицама града на којој је учествовало преко 350 радника. Са прославе је упућен поздравни телеграм Главном одбору Српске социјалдемократске странке у Београду:

„Испод црвене заставе 350 демонстраната кличу заједно са вама: Живела радничка интернационала! Живео Први мај! – Социјалистичка организација.“

Р.Н. бр. 103, од 3. маја

Мај

Пододбор Савеза кожарско-прерађивачких радника у Чачку изабрао је нову управу: председник Лазар Васовић, секретар Властимир Рабреновић, благајник Миодраг Симић. У надзорни одбор изабрани су Душан Пауновић и Марко Мутавцић.

Р.Н. бр. 121, од 24. маја

1. јун

Социјалдемократска партијска организација у Чачку одржала је окружну партијску конференцију у кафани „Цар Лазар“ са следећим дневним редом:

1. Ревизија устава и захтеви социјалне демократије;
2. Положај земљорадника после ратова;
3. О организовању на селу;
4. Питања и предлози.

Ближи подаци о раду конференције нису познати.

Р.Н. бр. 126, од 31. маја

15. јун

Социјалистичка организација у Чачку одржала је на Великој пјаци протестни збор поводом непримењивања Закона о радњама од стране послодаваца и власника радњи. Истог дана одржана је и партијска конференција у кафани „Цар Лазар“. Ближи подаци о збору и раду конференције нису познати.

Р.Н. бр. 137, од 13. јуна

Јун

За посланичке кандидате Српске социјалдемократске партије за округ чачански кандидовани су: Радомир Ивановић, абација из Чачка, Миљко Савић, економ из Свештице, Коста Ђорђевић, каменорезац из Краљева, Велимир Ђуракић, економ из Зеока, и Живан Станојевић, обалски радник из Београда. Као квалификовани кандидати истакнути су Коста Новаковић, новинар из Београда, и Миливоје Тадић, адвокат из Ужица.

Р.Н. бр. 149, од 27. јуна

SERBIAN SOCIO-DEMOCRATIC PARTY IN CACAK (1903-1914)
(Chronology of important events)

Serbian Socio-Democratic party was founded in Belgrade in 1903. In the same year, Workers' Association was organized in Cacak, and in 1904 Local Organization of Serbian Socio-Democratic Party whose president was Mileta Curcic, shoe maker.

Workers' movement in Cacak, as a part of workers' movement in Serbia, was successful in class struggle before the First World War. Professional syndicate organizations were formed, demands for improving workers' status in Cacak workshops were pointed out, strikes were organized, meetings and May Day demonstrations in order to achieve their rights were also organized. Educational courses were started, workers' library and reading room of 'ABRASEVIC' – workers' cultural, artistic association were organized, lectures were held, there was a school for giving speeches, there was an evening political school, etc.

For this work, mainly reports from 'Workers' Newspapers' were used because it was the organ of Serbian Socio-Democratic Party and the source of authentic material regarding Cacak. They were following workers' struggle and regularly published reports about life and struggle of workers in Cacak. Workers also cooperated, writing about their position trying to organize struggle for their rights and inform more workers about their organizations. It is interesting to point out that none of the workers joined the Communist Party after the Vukovar Congress. They remained faithful to their socio-democratic ideas and syndicate organizations.

Milovan Vulović

LE PARTI SOCIAL-DEMOCRATE SERBE À TCHATCHAK (1903 - 1914)

Le Parti social-démocrate serbe fut fondé en 1903 à Belgrade. Au cours de cette même année fut formée à Tchatchak l'Association ouvrière et, dès 1904, une organisation locale du Parti social-démocrate serbe, avec, à sa tête, Mileta Ćurčić, ouvrier dans la cordonnerie.

Le mouvement ouvrier de Tchatchak, en tant que partie du mouvement ouvrier de Serbie, enregistré, à la veille de la Première guerre mondiale, ses premiers succès dans la lutte des classes. Furent formées les premières organisations

syndicales par catégories professionnelles, furent avancées les revendications exigeant une amélioration de la condition des ouvriers dans les ateliers de Tchatchak, après quoi furent organisés des grèves, des meetings et des manifestations de protestation de mai en vue de la réalisation de ces droits. Dans le cadre de la lutte des classes, une grande attention fut prêtée à l'éducation des ouvriers. C'est ainsi que l'on organisa des cours pour les illettrés, une bibliothèque ouvrière, une salle de lecture; l'Association de culture et d'art „Abrašević“ organisa des conférences, une école de rhétorique, une école vespérale du Parti social-démocrate etc.

Pour ces activités on avait recours essentiellement aux informations publiées dans le Journal ouvrier, organe du Parti social-démocrate serbe et source des documents authentiques relatifs à Tchatchak. En suivant la lutte des ouvriers de Serbie, il publiait régulièrement des articles sur les activités et la vie des ouvriers de Tchatchak. Y collaboraient aussi des ouvriers, désireux de présenter leur milieu, d'expliquer leur condition, d'organiser la lutte pour les droits des ouvriers et d'en attirer, autant que possible, dans leurs organisations. Fait intéressant, c'est qu'aucun ouvrier du Parti social-démocrate serbe de Tchatchak ne s'associa, après le congrès de Vukovar, au Parti communiste. Ils restèrent fidèles à leurs idées social-démocrates et au mode d'organisation syndical.

Milovan Vulović